

Reactienota VKA

HWPB Mastenbroek-IJssel

Drents Overijsselse Delta

uw waterschap

Colofon

Waterschap Drents Overijsselse Delta

Projectnaam:	HWBP Mastenbroek-IJssel
Projectfase:	Verkenningsfase
Documentnaam:	Reactienota VKA Mastenbroek-IJssel

Documenthistorie

Versie	Datum	Omschrijving
1.0	2 maart 2026	Definitieve versie

Inhoudsopgave

Inleiding 4

HWBP Project Mastenbroek-IJssel 4
Aanleiding voor deze reactienota 4
Reacties op het concept voorkeursalternatief 4
Advies Commissie mer 5

Reacties 6

Aanpak monitoring en voorkomen van schade 43

Advies Commissie mer 45

Samenvatting van het advies van de Commissie mer 45
Reactie van WDODelta op het advies 45

Vervolg 46

Inleiding

HWBP Project Mastenbroek-IJssel

Waterschap Drents Overijsselse Delta versterkt 9,6 km van de IJsseldijk tussen ’s-Heerenbroek en IJsselmuiden, omdat deze niet meer voldoet aan de wettelijke waterveiligheidseisen. De dijk is onvoldoende bestand tegen hoogwater. Om ervoor te zorgen dat de dijk aan de eisen voldoet, is het project dijkversterking Mastenbroek-IJssel gestart. Het project is onderdeel van het landelijk Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

In de verkenningsfase (2024-2026) zijn verschillende alternatieven voor dijkversterking onderzocht en afgewogen. Op basis van een beoordeling van de impact op omgeving, techniek, duurzaamheid en kosten is een afweging gemaakt en een concept-voorkeursalternatief opgesteld. Dit is onderbouwd in het concept Verkenningenrapport (WDODelta, november 2025). In de planuitwerking (2026-2028) wordt het voorkeursalternatief uitgewerkt tot een definitief ontwerp. De uitvoering vindt plaats vanaf 2029.

Aanleiding voor deze reactienota

Draagvlak voor of acceptatie van het voorkeursalternatief is voor het waterschap van groot belang en vormt belangrijke informatie als context voor de besluitvorming door het algemeen bestuur. Van 6 november tot en met 22 december 2025 kon iedereen reageren op het concept voorkeursalternatief. In deze periode heeft het waterschap op 26 en 27 november 2025 dijkbijeenkomsten georganiseerd voor alle belanghebbenden en geïnteresseerden. Deze nota geeft antwoord op de reacties die tijdens de reactieperiode zijn binnengekomen. Deze reactienota is vastgesteld door het dagelijks bestuur. Het algemeen bestuur wordt voorgesteld kennis te nemen van deze reactienota en het voorkeursalternatief vast te stellen.

Reacties op het concept voorkeursalternatief

Het waterschap heeft 24 reacties ontvangen op het concept voorkeursalternatief.

In onderstaand overzicht is per deeltraject te zien waar het merendeel van de reacties betrekking op heeft:

	Deeltraject	Kern van de reactie
2	’s-Heerenbroek	Geen reactie op VKA, de reacties bevatten vragen/zorgen
3.1	Wilsum-Oost	Geen reactie op VKA
3.2	Wilsum-West	Verschillende indieners hebben aangegeven het niet eens te zijn met voorgestelde VKA en vragen om een buitendijkse versterking of een optimalisatie met constructie i.p.v. binnendijkse dijkversterking
4	Scherenwelle	Verschillende indieners hebben aangegeven het niet eens te zijn met voorgestelde VKA en vragen om een buitendijkse versterking of een optimalisatie met constructie i.p.v. binnendijkse dijkversterking

5	De Naters	Verschillende indieners hebben aangegeven het niet eens te zijn met voorgestelde VKA en vragen om een buitendijkse versterking of een optimalisatie met constructie i.p.v. binnendijkse dijkversterking
6.1	IJsselmuiden-Tasveld	Een indiener is het niet eens met het VKA en vraagt om aanpassingen aan de ligging of vorm van de fietsinfrastructuur, bij voorkeur richting rivierzijde
6.2	IJsselmuiden-Spoorlanden	Indiener vraagt aandacht voor behoud van het zicht op Kampen in relatie tot de dijkversterking
6.3	IJsselmuiden-Stationsgebied	Indiener vraagt aandacht voor behoud van het zicht op Kampen in relatie tot de dijkversterking
6.4	IJsselmuiden-Frieseweg	Geen reactie op VKA, de reactie bevat een oproep om de dijkhoogte zoveel mogelijk te beperken

In deze reactienota zijn alle 24 reacties samengevat en beantwoord. Ook is te lezen of de reactie aanleiding geeft om het VKA dan wel onderliggende rapportages aan te passen. Zie hiervoor de tabel bij het hoofdstuk “Reacties”.

Advies Commissie mer

Tijdens de reactieperiode is de Commissie mer gevraagd advies uit te brengen over het MER deel 1 en Verkenningenrapport. In deze nota kunt u de kern van het advies lezen en onze reactie hierop.

Reacties

In onderstaande tabel zijn de ontvangen reacties samengevat en beantwoord. Voor elke reactie is aangegeven in hoeverre deze leidt tot een aanpassing van het voorkeursalternatief en/of een wijziging van het Verkenningenrapport, hoofdrapport MER of één van de onderliggende MER-deelrapporten.

Tabel 1 Binnengekomen reacties met beantwoording en overweging van het waterschap

Indiener		Samenvatting reactie	Antwoord / overweging waterschap	Gevolgen voor VKA
1	a	Indiener roept op om het gevaar van hoogwater te bestrijden aan de kant waar het water vandaan komt en vraagt waarom er niet overal voor buitendijks versterken wordt gekozen.	De dijkveiligheid moet op verschillende aspecten worden geborgd. Wat betreft de golfaanval (de eroderende werking van golven en langsstromend water aan de dijk) heeft u gelijk, de verbetering van de dijk op dat faalmechanisme moet altijd plaatsvinden op het buitentalud. Wat betreft de faalmechanismen stabiliteit, piping en hoogte (erosie binnentalud) is dit anders. Deze hoeven niet aan de buitendijkse zijde te worden opgelost maar kunnen ook binnendijks worden opgelost. De ervaring leert dat dit vaak ook effectiever en doelmatiger is. Het Verkenningenrapport beschrijft voor ieder deeltraject welke integrale afweging is gemaakt en waarom bij een groot aantal trajecten voor een binnendijkse oplossing is gekozen en waarom in enkele gevallen voor een versterking buitendijks is gekozen.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
1	b	Indiener geeft aan dat het talud van de dijk (de bovenste 4 à 5 meter) in de loop der jaren steeds steiler is geworden. Daardoor is het lastig om het talud veilig te kunnen maaien, het gevaar op kantelen is groot.	Op verschillende plekken is het bovenste deel van het talud in de loop van de tijd steiler geworden. Dit heeft te maken met bodemdaling en vormt op zichzelf geen reden om de dijk te versterken. Op de dijkvakken die worden versterkt, wordt het talud hersteld. Daar waar we niet aan de slag gaan, het talud is steiler is dan 1:3 én u eigenaar bent van het talud, zijn wij bereid de eerste maaibeurt van een seizoen uit te voeren. Dat doen wij echter niet wanneer de grond (het talud) wordt verpacht.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
1	c	Indiener geeft aan dat er bij de afrit van de Quarles van Uffordweg naar de Van Lierweg in geval van hoogwater, water door de dijk en over de weg sijpelt. Indiener geeft aan dat er geen zand wordt meegenomen en dat de beheerafdeling van het waterschap op de hoogte is.	Dank voor het doorgeven. De beheerafdeling is op de hoogte.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
1	d	Indiener vraagt of er tijdens de werkzaamheden aan de dijk mogelijkheden zijn om een drainageslang aan te	In de planuitwerkingsfase kunnen we onderzoeken of dat een mogelijkheid is. Het waterschap ziet geen aanleiding of noodzaak voor deze drainage, wat betekent dat dit wordt gezien als een meekoppelkans inclusief bijbehorende	De reactie geeft geen aanleiding tot

		leggen tegen de afrastering van indieners' land (**dijkstraject 3.1 Wilsum-Oost**).	kosten vanuit u als grondeigenaar. Over deze wens en wat dit betekent, gaan we graag in de planuitwerkingsfase met u in gesprek.	aanpassing van het VKA.
2	a	Indiener vraagt wat er in **deeltraject 6.1 IJsselmuiden Tasveld** met het grondwaterpeil gebeurt tijdens en na de benodigde werkzaamheden aan de dijkversterking. Indiener heeft zorgen dat het grondwater naar binnen komt.	Het concept VKA heeft geen/nihil effect op de grondwaterstanden (ook tijdens hoogwater) bij de woningen. De constructie die wordt toegepast steekt een aantal meter in het watervoerende pakket dat in totaal tientallen meters diep is.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
2	b	Indiener vraagt waarom de dijk moet worden opgehoogd, terwijl in de afgelopen jaren het water maar een aantal keer hoog heeft gestaan. Ook blijft het water dan staan tegen de onderkant van de dijk. Indiener geeft aan dat met het verhogen van de dijk het zicht op de IJssel in het gedrang komt.	Deze dijk voldoet niet aan de wettelijke waterveiligheidseisen en daarmee is een dijkversterking noodzakelijk. Er wordt rekening gehouden met (zeer) extreme omstandigheden zoals extreem hoge afvoeren van de IJssel én stormopzet vanuit het IJsselmeer. Het klopt dat het water de afgelopen jaren een aantal keer hoog heeft gestaan, maar toen was geen sprake van extreme (weers)omstandigheden. Per dijktraject hebben we gekeken wat er met de dijk aan de hand is. Op een aantal plekken is de dijk hoog genoeg en op andere plekken is dijkverhoging nodig. Een hogere dijk betekent inderdaad dat het zicht op de IJssel verandert.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
2	c	Indiener geeft aan het niet eens te zijn met het voorgestelde alternatief bij **deeltraject 6.1 IJsselmuiden Tasveld** waarbij het fietspad binnendijks dichter bij de woning komt te liggen. Het voorstel van indiener is het fietspad buitendijks te plaatsen en alleen fietsers en bestemmingsverkeer toe te laten.	Het verplaatsen en versterken van de dijk buitendijks (rivierzijde) is in een eerdere stap van de verkenning al afgevallen. Dit vanwege onder andere negatieve effecten op waardevolle beschermde natuur en de uitvoerbaarheid vanwege de aanwezigheid van een diepe plas buitendijks. Dat betekent dat het verplaatsen van het fietspad naar de buitendijkse zijde, alleen mogelijk is wanneer de rest van de dijk verder naar binnen opschuift. Dan is er ruimte om het fietspad op een buitendijkse lagere berm te plaatsen. Dit vraagt 4 meter extra ruimtebeslag voor de dijkversterking. Dat heeft grotere negatieve ruimtelijke effecten aan de binnenzijde. Daarnaast kan een fietsroute op een buitendijks fietspad niet jaarrond gegarandeerd worden. Gemeente Kampen geeft aan dat het fietspad een belangrijke route is voor toerisme en school/werk verkeer. Ook blijft dit stukje dijk een tweede ontsluiting bij calamiteiten vanuit het industrieterrein. Daarom vindt de gemeente het onwenselijk om hier alleen bestemmingsverkeer toe te laten. Uw reactie leidt niet tot nieuwe of andere inzichten. Daarmee blijft het voorgestelde VKA hetzelfde.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

3		Indiener stelt voor de oude inlaat, 'het Kikkergat', te herstellen. Volgens indiener levert dit een waardevolle bijdrage aan de waterkwaliteit van een momenteel doodlopend stuk trekvaart. Daarnaast verwacht indiener dat het bijdraagt aan de doorstroming tot aan de Veilingweg waar het water vanaf Wilsum en inlaat Stoter bij elkaar komt, waarop het vervolg afstroomt naar Mastenbroek.	Wij gaan in de planuitwerkingsfase na, of er met het oog op waterbeheer (waterkwantiteit en waterkwaliteit) en kosten/baten, voor dit idee draagvlak en financiering is.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
4	a	Indiener kan zich vinden in het voorgestelde voorkeursalternatief, maar vraagt om meer duidelijkheid over de gekozen technische oplossing bij **deeltraject 2 's-Heerenbroek**. Klopt het dat een constructie in de sloot mogelijk is?	Ja, de sloot is onderdeel van het zoekgebied. De voorgestelde oplossing waar indiener op doelt is een constructie. Deze constructie bevindt zich onder het maaiveld en lost de pipingopgave op. In de volgende fase wordt onderzocht en uitgewerkt welk type constructie het best passend is en wat de beste locatie is. In de verkenningsfase is een zoekgebied aangegeven vanaf globaal de teen van de dijk tot en met de bestaande sloot.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
4	b	Indiener uit zorgen over trillingsrisico's met betrekking tot de uitvoering. Het huis is op staal gefundeerd.	We streven ernaar om schade te voorkomen en vinden het daarom belangrijk om het risico op schade tijdens de uitvoering van de dijkversterking zo klein mogelijk te maken. Daarom doen we grondig vooronderzoek en monitoren we de woningen in de invloedssfeer van de dijkversterking. Uw woning valt binnen de invloedssfeer van de dijk. Op pagina 49 van deze reactienota leest u meer informatie over de aanpak monitoring en voorkomen van schade.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
4	c	Indiener vraagt, vanwege de zorgen rondom trillingen, of aanvoerroutes van grond en materiaal al bekend zijn. Indiener draagt twee opties aan; aanvoer via water en aanvoer via de weg bij de Eendenkooi in Wilsum, en vraagt of dit mogelijke opties zijn.	De aanvoerroutes zijn onderdeel van de verdere uitwerking van het plan. Hiervoor zijn nog geen opties uitgewerkt. Dank voor uw suggesties. Graag gaan we hierover in de planuitwerkingsfase met de buurt in gesprek.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
5	a	Indiener uit zorgen over het effect van de dijkversterking op zijn woning ter plaatse van **deeltraject 3.2 Wilsum-Oost**. Indiener verwijst hierbij specifiek naar het aanbrengen van grond die aan de buitenkant van de dijk. Volgens indiener kan deze extra belasting zich verplaatsen naar de binnenkant van de dijk met mogelijke invloed de woning. Hierdoor bestaat de vrees dat bestaande scheurvorming toeneemt.	De ondergrond in deze regio is weinig draagkrachtig. Dit maakt dat wij dat bij de uitvoering van de dijkversterking nadrukkelijk aandacht hebben voor monitoring en het risico op schade tijdens de uitvoering van de dijkversterking zo klein mogelijk houden. In de planuitwerkingsfase starten we een traject waarin we bepalen welke bebouwing in de invloedsfeer van de dijkversterking valt. Voor deze gebouwen stellen we preventieve plannen op om eventuele schade te voorkomen. Uw woning ligt zich binnen de invloedsfeer en wordt daarom ook opgenomen in dit plan. Wij gaan in de planuitwerkingsfase graag met u in gesprek over dit plan en het onderzoek dat we bij uw woning willen doen.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

			Op pagina 49 van deze reactienota leest u meer informatie over de aanpak monitoring en voorkomen van schade.	
5	b	Indiener geeft aan dat er bij langdurige regenval water uit de binnenkant van de dijk komt en vraagt zich af of dat normaal is.	Ja, dit is normaal bij langdurige regenval. We zien dit bij andere dijktrajecten ook.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
6		Indiener geeft (namens Fietsersbond) aan het niet eens te zijn met het voorgestelde voorkeursalternatief. Indiener adviseert de fietspaden te verbreden. Het fietspad aan de Zalkerveerweg bij 's-Heerenbroek, het fietspad bij Wilsum en het fietspad bij Stoter in Kampen is volgens indiener oud en gevaarlijk smal, zeker voor driewielers. Indiener verzoekt daarom om, in overleg met gemeente Kampen, het fietspad te verbreden.	Wanneer dijkversterking nodig is bij bestaande infrastructuur, wordt deze na afloop in dezelfde staat teruggebracht. Wensen voor aanpassingen, zoals verbreding van fietspaden kunnen als (mogelijke) meekoppelkans worden onderzocht op haalbaarheid. De gemeente Kampen wil in de vervolgfase onderzoeken of het haalbaar is om het fietspad bij deeltraject 6.1 IJsselmuiden-Tasveld te verbreden. Daarnaast voert gemeente Kampen een breed mobiliteitsonderzoek uit waarbij o.a. het fietspad tussen 's-Heerenbroek en Wilsum wordt bekeken. In het najaar van 2026 wordt vervolgens het mobiliteitsplan vastgesteld. Daarna wordt door de gemeente bepaald in welke maatregelen wordt geïnvesteerd.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
7	a	Indiener kan zich vinden in het voorgestelde voorkeursalternatief maar uit zorgen voor schade aan de woning tijdens de uitvoering van de dijkversterking.	We streven ernaar om schade te voorkomen en vinden het daarom belangrijk om het risico op schade tijdens de uitvoering van de dijkversterking zo klein mogelijk te maken. Daarom doen we grondig vooronderzoek en monitoren we de woningen in de invloedssfeer van de dijkversterking. Op pagina 49 van deze reactienota leest u meer informatie over de aanpak monitoring en voorkomen van schade.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
7	b	Indiener verzoekt een nulmeting voorafgaand aan de werkzaamheden en monitoring. Ook vraagt indiener wat de termijn is voor het accepteren van eventuele schade.	Omdat uw woning binnen de invoedssfeer van de dijk staat kunnen we uw verzoek om een nulmeting honoreren. Eigenaren kunnen een verzoek tot schadevergoeding binnen 5 jaar nadat de schade is ontdekt en tot maximaal 20 jaar na de dijkversterking indienen.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
8		Indiener vraagt om toelichting waarom bij **deeltraject 3.2 Wilsum-West en 4 Scherenwelle** de dijk binnendijks versterkt moet worden. Ook geeft indiener aan geen land te willen afstaan, omdat dit gevolgen kan hebben voor de bedrijfsvoering.	Wij versterken de dijk binnendijks, omdat op deze locatie een buitendijkse versterking niet is toegestaan. De onderbouwing voor het voorkeursalternatief staat beschreven in het Verkenningenrapport en hieronder geven wij een aanvullende toelichting. Wij begrijpen uw wens om de ruimte en effecten aan de landzijde zoveel mogelijk te beperken. Daarom hebben wij in de verkenning onderzocht of een	We hebben de toelichting en onderbouwing aangevuld in het deelrapport natuur en het hoofdrapport

			buitendijkse versterking (aan de rivierzijde) een haalbaar alternatief is. Op basis van landelijke regels voor het rivierbeheer en natuurbescherming en de voorwaarden voor waterveiligheid, moeten wij concluderen dat buitendijks versterken in grote delen van dit gebied (noordelijke deel van deeltraject 3.2 en geheel deeltraject 4) niet is toegestaan (niet vergunbaar) en daardoor niet uitvoerbaar is. Hieronder geven we een toelichting. 1. De ruimte in het rivierbed moet vrij blijven voor waterafvoer en waterberging Een buitendijkse versterking ligt in het rivierbed van de IJssel. Die ruimte is hard nodig om bij hoogwater voldoende water te kunnen afvoeren. Landelijk beleid geeft aan dat die ruimte zo min mogelijk mag worden ingenomen, omdat dit kan leiden tot hogere waterstanden of minder bergingscapaciteit. Dat is wettelijk niet toegestaan. Ook al heeft een buitendijkse dijkversterking in dit deeltraject nauwelijks effect op de waterafvoer (opstuwing); er is wel negatief effect op de bergingscapaciteit. Dit is beschreven in het hoofdrapport MER, paragraaf 8.2.2. 2. Het riviergebied bevat waardevolle natuur De uiterwaarden langs de IJssel hebben belangrijke natuurwaarden en zijn aangewezen als Natura 2000-gebied en opgenomen in het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Een buitendijkse versterking leidt tot aantasting hiervan. Dit maakt het verkrijgen van de benodigde natuurvergunningen zeer moeilijk en vaak niet mogelijk. Deeltraject 3.2 Wilsum-West is opgeknipt in twee delen: 1. Het zuidelijk deel: Vanwege de woningen die erg dicht op de dijk staan en de aanwezigheid van minder hoge – te compenseren - natuurwaarden buitendijks, is het voorkeursalternatief voor het zuidelijk deel een buitendijkse dijkversterking in grond. 2. Het noordelijk deel: Het noordelijk deel kent hoge natuurwaarden buitendijks, namelijk een buitendijkse oude strang met beschermde kievitsbloemen, maar ook vochtig hooiland en nat schraalland. In dit noordelijke deel is er bovendien binnendijks iets meer ruimte. Het voorkeursalternatief is hier een binnendijkse dijkversterking in grond. Er staan drie woningen wat dichter op de dijk, waarvoor we in de planuitwerkingsfase een maatwerkoplossing uitwerken. Dat betekent dat in de volgende fase met bewoners in gesprek gaan over mogelijke	MER. De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

			oplossingen bij hun woning. Het doel daarbij is de effecten op de woningen zoveel mogelijk te beperken. Tijdens de planuitwerkingsfase werken we aan een overgang tussen het noordelijke en zuidelijk deel. Daarbij letten we erop dat deze zo goed mogelijk aansluit bij de percelen aan de landzijde van de dijk. Voor deeltraject 4 Scherenwelle is gekozen voor het alternatief met de minste impact op de omgeving. Er zijn hier zowel binnen- als buitendijks hoge natuurwaarden aanwezig. Binnendijks bevinden zich glanshaverhooilanden en buitendijks nat schraalland, beide opgenomen in het Natuurnetwerk Nederland. Daarom bestaat het voorkeursalternatief uit het alternatief met het minste ruimtebeslag. Uw reactie geeft ons helaas geen nieuwe informatie die aanleiding geeft om de eerder gemaakte belangenafweging te herzien. Daarom leidt uw inbreng niet tot aanpassing van het voorgestelde voorkeursalternatief. We begrijpen goed dat het afstaan van grond gevolgen kan hebben voor uw bedrijfsvoering. In de planuitwerkingsfase wordt duidelijk hoeveel ruimte precies nodig is en waar dit mogelijk gevolgen heeft voor uw land. In deze fase gaan we graag met u in gesprek. We horen dan graag van u welke impact u verwacht op uw bedrijf, zodat we deze gevolgen zorgvuldig kunnen meenemen in onze afwegingen. Samen kijken we dan naar de mogelijkheden en wat er nodig is om uw belangen zo goed mogelijk te borgen.	
9		Indiener kan zich vinden in het voorgestelde voorkeursalternatief, maar geeft aan dat er een goed alternatief moet komen voor het autoverkeer en de bereikbaarheid van de binnenstad (Kampen - IJsselmuiden).	Gemeente Kampen is verantwoordelijk voor (een eventuele aanpassing van) de verkeersstructuur. Daarom geven wij uw reactie (voor deeltraject 6.3 Stationsomgeving) mee aan de gemeente Kampen. De herinrichting van het stationsgebied verbetert de ruimtelijke kwaliteit en beleving van het gebied, draagt bij aan een optimale inpassing van de dijkversterking en het zicht op het beschermd stadsgezicht Kampen. Dit kan worden gecombineerd met een verbetering van het stadsfront van IJsselmuiden. Gemeente Kampen is voornemens om te investeren in het stationsgebied om een kwaliteitsimpuls te geven aan het gebied. Bewoners en belanghebbenden worden betrokken bij de keuzes die de gemeente hierin maakt. Daarnaast wordt gewerkt aan het mobiliteitsplan vanuit gemeente Kampen, hierin moet duidelijk worden hoe het stationsgebied verkeerskundig kan worden ingericht. In de planuitwerkingsfase gaan waterschap en gemeente dit verder uitwerken.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

10		Indiener kan zich vinden in het voorgestelde voorkeursalternatief, maar draagt voor verschillende deeltrajecten aandachtspunten aan in verband met grondeigendom en bijbehorende bereikbaarheid tot percelen. Ook wordt indiener graag actief betrokken bij het uitvoeringsplan, met name waar het gaat om tijdelijke gebruik van de gronden. In de bijlage bij de reactie benoemt indiener een aantal aandachtspunten voor de verdere uitwerking van het plan, o.a. over eigendomsgrenzen en aanwezige natuurwaarden in deeltraject 4.	Dank voor uw reactie en voor het delen van uw aandachtspunten. Het is fijn om te horen dat u zich kunt vinden in het voorgestelde voorkeursalternatief. U geeft aan dat u als grondeigenaar graag betrokken wilt worden bij de verdere uitwerking van het plan, onder meer vanwege de bereikbaarheid van uw percelen en het mogelijke tijdelijke gebruik van uw gronden tijdens de uitvoering. In de planuitwerkingsfase nemen we hierover persoonlijk contact met u op. Daarnaast heeft u in de bijlage bij uw reactie een aantal aandachtspunten meegegeven, onder andere over eigendomsgrenzen en natuurwaarden in deeltraject 4. Zodra we meer duidelijkheid hebben over het ontwerp en het uitvoeringsplan, bespreken we deze punten graag met u, zodat we ze zorgvuldig kunnen meenemen in de verdere uitwerking.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
11	a	Indiener vraagt om (schriftelijke) bevestiging dat ter plaatse van de woning sprake is van een maatwerklocatie.	Wij bevestigen dat uw woning/perceel een maatwerklocatie is. Dat betekent dat we in de volgende fase van het project onderzoeken wat daar de beste oplossing is. Deze oplossing kan afwijken van het voorkeursalternatief.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
11	b	Indiener vraagt om informatie te delen waaruit blijkt dat woningen behouden kunnen blijven.	Uit het onderzoek in de verkenningsfase blijkt dat woningen behouden kunnen blijven. Dit staat in het Verkenningenrapport in hoofdstuk 5.5.1 (bladzijde 55).	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
11	c	Indiener heeft verschillende vragen hoe maatwerk tot stand komt en op welke manier maatwerkoplossingen worden beoordeeld en gekozen. Daarbij wordt gevraagd de impact op wonen – zoals de woon- en leefkwaliteit - concreet en toetsbaar te maken.	Voor de afweging van maatwerkoplossingen gebruiken we hetzelfde afwegingskader als bij de beoordeling van de kansrijke alternatieven. Dit is vastgelegd in de *Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)* en verder toegelicht in paragraaf 4.2 van het Verkenningenrapport. In dit afwegingskader wordt het thema wonen expliciet en concreet meegenomen. We beoordelen hierbij de impact van maatwerkoplossingen op de woon-, werk- en leefomgeving. Op die manier wordt de invloed op het wonen inzichtelijk en toetsbaar gemaakt. U kunt de NRD en het Verkenningenrapport bekijken op onze website: www.wdodelta.nl/mastenbroek-ijssel	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
11	d	Indiener vindt het belangrijk dat duidelijk te volgen is hoe zijn/haar wensen worden meegenomen in het ontwerp, en welke keuzes en afwegingen daarbij zijn gemaakt.	Dank voor uw reactie. We begrijpen goed dat u inzicht wilt in hoe uw wensen worden meegenomen en welke afwegingen daarbij worden gemaakt.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

			In de planuitwerkingsfase gaan we met alle grondeigenaren in gesprek die tijdelijk of definitief te maken krijgen met werkzaamheden op hun eigendom. Tijdens deze gesprekken horen wij graag wat u belangrijk vindt. Alles wat we bespreken, leggen we vast in een gespreksverslag zodat u precies kunt volgen wat is ingebracht. U bent eigenaar van een maatwerklocatie. Dat betekent dat we voor de oplossing bij uw woning verschillende mogelijkheden (varianten) gaan onderzoeken. Bij de uitwerking van deze varianten geven we het ontwerpteam uw wensen mee. In het ontwerpteam wordt vervolgens gekeken welke wensen meegenomen kunnen worden in het ontwerp van de varianten en welke niet. Een voorlopig ontwerp bespreken we met u. Ook koppelen we de afweging van de verschillende varianten en de gekozen oplossing (inclusief onderbouwing) naar u terug en leggen we uit of en hoe uw wensen daarin zijn verwerkt. Op deze manier blijft het voor u steeds helder hoe uw inbreng wordt gebruikt in het ontwerpproces.	
11	e	Indiener vraagt om een nulmeting en specifiek monitoringsplan voor de betreffende maatwerklocatie. Hierbij wordt het belang van een helder proces over afwikkeling van eventuele schades benadrukt.	Zie antwoord 7 a. In aanvulling op 7a: uw woning betreft maatwerk en valt binnen de invloedssfeer van de dijkversterking. Uw verzoek om een nulmeting en monitoringsplan kunnen wij honoreren.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
11	f	Indiener vraagt wat de uitvoering betekent voor de bereikbaarheid van de woning.	Wij begrijpen dat uw woning tijdens de uitvoering bereikbaar moeten blijven, daar zullen we maatregelen voor treffen. In de planuitwerking bedenken we hiervoor een plan en dat bespreken we graag met u.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
11	g	Indiener ontvangt graag een schriftelijke reactie en wil in gesprek om alle maatwerk uitgangspunten en oplossingen vast te leggen voor het ontwerp formeel wordt.	Deze reactienota is een schriftelijke reactie op uw vragen en wensen. In de planuitwerking gaan wij met u in gesprek over de maatwerkoplossing. Uw wensen voor het ontwerp van de definitieve inrichting bespreken we dan ook en leggen we vast in een gespreksverslag. Dit doen we voordat het dijkontwerp (inclusief ontwerp voor maatwerklocaties) definitief wordt vastgelegd in het ontwerp projectbesluit. Onder antwoord 11d hebben we onze aanpak uitgebreider toegelicht.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
12	a	De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) kan zich vinden in het voorgestelde voorkeursalternatief en is over het algemeen positief doordat rekening is gehouden met	Wij vinden het belangrijk dat de dijkversterking landschappelijk goed wordt ingepast met aandacht voor de cultuurhistorische waarden. Daarvoor is o.a. ook een landschapsarchitect in het kernteam van het project opgenomen. RCE	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

		de landschappelijke kenmerken en het behouden van de huidige vorm van de dijk op veel plaatsen.	onderschrijft dat er rekening is gehouden met landschappelijke kenmerken en is over het algemeen positief over het concept-VKA. Wij zijn blij met de constructieve rol van de RCE in de verkenning en specifiek bij de totstandkoming van het Ruimtelijk Kwaliteitskader (RKK). Wij zetten deze samenwerking in de planuitwerking graag voort.	
12	b	Indiener uit zorgen over de beperking van het zicht op het rijksbeschermde stadsgezicht Kampen. Voor het **deeltraject 6.2 IJsselmuiden – Spoorlanden** vraagt indiener om aandacht voor een zo goed mogelijke inpassing van het wandel- en fietspad op de tuimeldijk met als doel het behoud van het zicht op Kampen. Specifiek wordt aangedragen het fietsverkeer naar de oostkant te halen, zodat wandelaars op de tuimeldijk het zicht op Kampen veilig kunnen ervaren.	We erkennen en onderschrijven de zorgen die geuit worden over deeltraject 6.2, met name ten aanzien van de mogelijke effecten van de dijkversterking voor het zicht op Kampen. Daarom is het VKA op dit punt negatief beoordeeld voor de thema's landschap en cultuurhistorie. Op deze deeltrajecten vindt over de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden nauw overleg plaats met de gemeente Kampen en het Kwaliteitsteam Dijken Overijssel. Voor deeltraject Spoorlanden vraagt u om een zo goed mogelijke inpassing van het fietspad waarbij het zicht op Kampen behouden blijft. Wij gaan in de planuitwerking bij de uitwerking van het ontwerp met uw adviezen verder en bespreken graag het landschapsontwerp met u. Daarbij streven we bij de inpassing van het fietspad naar het zoveel mogelijk behouden van het zicht op Kampen, maar dienen ook zo goed mogelijk rekening te houden met andere belangen zoals verkeer(sveiligheid) en waterveiligheid.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
12	c	Indiener verzoekt optimalisaties te beschouwen waarbij het zicht op Kampen ook vanaf **deeltraject 6.3 IJsselmuiden - Station** behouden blijft of zelfs versterkt wordt.	Voor het stationsgebied benadrukt u het negatieve effect op cultuurhistorie en met name het zicht op Kampen. Ook bent u positief over de gesprekken die we voeren met gemeente over de meekoppelkansen voor dit gebied. Wij zien het belang van het zicht op Kampen en een goede inrichting van dit gebied voor bezoekers en bewoners. We zijn in gesprek met de gemeente Kampen om varianten te bedenken die het negatieve effect voor het zicht op Kampen kunnen beperken en (ruimtelijke) kwaliteit kunnen toevoegen aan dit gebied. Wij vinden het belangrijk om te benadrukken dat het gekozen VKA op dit deeltraject nog een abstracte weergave is van het ontwerp. De dijk zal hier voor de waterveiligheid verhoogd moeten worden, maar er zijn nog varianten mogelijk om de hoogte te beperken en de inrichting te verbeteren. In de planuitwerking werken we met de gemeente verder uit hoe we dit gebied optimaal kunnen inrichten. We onderzoeken daarbij varianten die de hoogte kunnen beperken door in het voorland golfremmende maatregelen te nemen en die ook kwaliteit toevoegen aan het gebied. Bij dit proces nodigen we u graag uit om mee te denken.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

13	a	Indiener vraagt een heroverweging te doen van het voorkeursalternatief ter hoogte van zijn woning (**deeltraject 3.2 Wilsum-West**) en hier een buitendijkse grondoplossing of constructie uit te voeren. Indiener geeft aan dat de onderbouwing van het VKA (waar een binnendijkse versterking wordt voorgesteld) onvoldoende is en indiener verzoekt een evenwichtige beoordeling te doen met betrekking tot het thema natuur.	Wij verwijzen u naar het antwoord op reactie 8 en reactie 15 a. Het voorkeursalternatief voor het deeltraject nabij uw woning bestaat uit een grondoplossing in plaats van een constructie, vanwege het landelijke karakter van de dijk en de negatieve impact van een constructie op het landschap. Daarnaast is een constructie minder goed te beheren, moeilijk uit te breiden in de toekomst en minder duurzaam. Uw reactie leidt niet tot andere inzichten voor het deeltraject als **geheel** en heeft daarmee geen effect op het voorgestelde voorkeursalternatief. Uw woning staat wat dichter op de dijk en is aangemerkt als maatwerklocatie. Dat betekent dat we in de planuitwerkingsfase met u in gesprek gaan over mogelijke oplossingen. Voor deze maatwerklocatie onderzoeken we ook oplossingen met een constructie.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
13	b	Indiener verzoekt een verkeersveiligheidstoets uit te laten voeren door een externe partij.	Dank voor uw verzoek. In de planuitwerking werken we het dijkontwerp verder uit. Daarbij beoordelen we ook de gevolgen voor het verkeer en de verkeersveiligheid. Het waterschap past de verkeerssituatie zelf niet aan; dat is een taak van de gemeente. Daarom stemmen we hierover af met de gemeente Kampen, zodat de dijkversterking goed aansluit op het gemeentelijk verkeers(veiligheid)beleid. We schakelen geen externe partij in voor een verkeersveiligheidstoets. We zorgen ervoor dat de dijkversterking verkeersveilig wordt opgeleverd. Uitgangspunt hierbij is dat de verkeersveiligheid gelijk blijft en niet verslechtert.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
13	c	Indiener uit zorgen over verzakking, scheurvorming en structurele schade ten gevolge van de dijkversterking en de ligging van de woning dicht op de dijk. Indiener geeft aan dat binnendijkse dijkversterking leidt tot extra grond- en constructiedruk op de fundering van het huis. Indiener voegt hieraan toe dat eerdere dijkversterkingen de vloer hebben beschadigd en dat nadelige effecten dus reëel zijn. Indiener verzoekt om een onafhankelijk bouwkundig onderzoek uit te voeren, voordat er een definitief besluit wordt genomen. Daarnaast verzoekt indiener afspraken te maken over de termijn waarin schade wordt vergoed	Zie antwoord 7 a. Een verzoek tot schadevergoeding moet binnen 5 jaar nadat de schade is geconstateerd worden gemeld. Deze verzoeken kunnen worden gedaan tot maximaal 20 jaar na afronding van de werkzaamheden.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

		na het uitvoeren van de dijkversterking en stelt voor dat de schade van de komende 40 jaar hierin wordt meegenomen.		
13	d	Indiener uit zorgen over toename van kwelproblemen in en rondom de woning wanneer de dijk dichter bij de woning/perceel komt. Indiener geeft aan dat de kwelstromen gaan toenemen. Indiener stelt daarbij dat bij de vorige dijkversterking maatregelen zijn genomen, maar dat deze onvoldoende zijn gebleken nu er vochtproblemen worden ervaren in de woning.	In de planuitwerkingsfase wordt geohydrologisch onderzoek uitgevoerd. Mocht uit dit onderzoek verandering in kwelstromen naar voren komen dan zullen, zo nodig, mitigerende maatregelen bij uw woning getroffen worden.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
13	e	Indiener stelt dat een binnendijkse versterking ingewikkelder, duurder en risicovoller is dan een buitendijkse versterking en daarmee niet aansluit bij de richtlijn ‘sober en doelmatig’ die het waterschap hanteert.	Sober en doelmatig betekent meer dan het kiezen van het alternatief met de laagste kosten. Het voorkeursalternatief moet ook voldoen aan de randvoorwaarden van het project: waterveilig, vergunbaar, financierbaar, maakbaar en beheerbaar (zie paragraaf 1.3 uit het Verkenningenrapport) Een buitendijkse versterking kan eenvoudiger of goedkoper zijn, maar wanneer deze niet vergunbaar is vanwege natuurwetgeving of rivierkundig niet haalbaar is, is dit alternatief niet doelmatig. In dat geval is een binnendijkse versterking ondanks de mogelijk grotere kosten en complexiteit een doelmatige oplossing.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
13	f	Indiener verzoekt het buitendijkse alternatief objectief te beoordelen vanuit rivierkunde. Indiener stelt dat uit eerder traject met Rijkswaterstaat (2015, Ruimte voor de Rivier) is gebleken dat er ter hoogte van Wilsum geen beperking bestaat voor waterberging bij een buitendijkse versterking.	Bij het programma Ruimte voor de rivier zijn rivierverruimende maatregelen onderzocht, geen rivierversmallende oplossingen, zoals een buitendijkse versterking. Rijkswaterstaat heeft met de Ruimte voor de Rivier-projecten meer ruimte gegeven aan de rivieren. Door de maatregelen uit dit programma werd bergend volume van de IJssel groter, de waterstand bij hoogwater lager en de kans op een overstroming minder. De beoordeling van de rivierkundige effecten van een buitendijkse dijkversterking ter hoogte van Wilsum staan beschreven in paragraaf 3.2 en 3.3 van het deelrapport Rivierkunde.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
13	g	Indiener verzoekt de gevolgen op zijn gezondheid en welzijn mee te nemen vanwege de verhoging van de dijk die zorgt voor een significante lagere lichtinval op de woning.	De dijkverhoging is noodzakelijk om te voldoen aan de landelijke waterveiligheidseisen. Daarbij kan het voorkomen dat dit effecten heeft voor bewoners. Wij spannen ons in om het ontwerp ter hoogte van uw woning zo zorgvuldig mogelijk in te passen en de dijkverhoging te beperken door een zo optimaal mogelijk dijkontwerp te maken. Uw locatie betreft een maatwerklocatie. In de planuitwerkingsfase gaan wij graag met u in gesprek over de mogelijkheden voor maatwerk.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

13	h	Indiener verzoekt om de particuliere woningwaarde mee te nemen bij het bepalen van de oplossing. Hierbij stelt indiener dat een binnendijkse verhoging zoals in het voorkeursalternatief voorgesteld zal leiden tot negatieve gevolgen voor de waarde van de woning.	Dank voor uw reactie. We begrijpen dat u zich zorgen maakt over de waarde van uw woning. Uw woning betreft een maatwerklocatie. Dat betekent dat wij op deze locatie afwijken van het voorkeursalternatief en in de volgende fase van het project onderzoeken wat daar de beste oplossing is. Mocht u van mening zijn de dijkversterking leidt tot waardedaling van uw woningen, dan kunt u een verzoek tot nadeelcompensatie indienen. Daarbij wordt beoordeeld of het nadeel dat u ondervindt groter is dan het *normaal maatschappelijk risico* en of u, in vergelijking met anderen, **onevenredig zwaar** wordt getroffen.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
14	a	Indiener geeft aan buitendijks te wonen (**deeltraject 3.2 Wilsum-West**) en geen direct veiligheidsvoordeel van de dijkversterking te hebben. Indiener ondervindt echter wel de nadelige ruimtelijke, verkeerskundige en landschappelijke gevolgen. Indiener geeft aan daarom een groot en gerechtvaardigd belang te hebben dat de hoogteopgave zo beperkt mogelijk blijft en dat ingrepen die woon- en leefklimaat onevenredig aantasten, worden voorkomen.	De dijkversterking (en verhoging) is noodzakelijk om te voldoen aan de landelijke waterveiligheidseisen. Wij zetten ons in om het ontwerp ter hoogte van uw woning zo zorgvuldig mogelijk in te passen en de hoogteopgave zo optimaal mogelijk te ontwerpen. Uw locatie betreft een maatwerklocatie, in de planuitwerkingsfase gaan wij hierover graag met u in gesprek. Zie ook onze reactie bij antwoord 13 a.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
14	b	Indiener verzoekt het waterschap expliciet te kiezen voor een buitendijkse grondoplossing eventueel gecombineerd met innovatieve of lichte constructieve maatregelen, met als uitgangspunt: • Maximale benutting van de buitendijkse ruimte; • Een zo flauw mogelijk buitentalud (breed profiel); • Beperking van de benodigde kruinverhoging; • Geen steile binnentaluds.	Uw woning is aangemerkt als maatwerklocatie. Dat betekent dat wij op deze locatie afwijken van het voorkeursalternatief en in de volgende fase van het project onderzoeken wat daar de beste oplossing is. Bij het aansluitende dijktraject, is voorgesteld om de dijk nabij uw woning buitendijks te versterken. In de planuitwerkingsfase zal het ontwerp verder worden ingepast en geoptimaliseerd. Het waterschap streeft er naar om de hoogteopgave zoveel mogelijk te beperken binnen de mogelijkheden die er zijn. In een verduidelijkend gesprek op 28 januari jl. heeft u aangegeven dat uw reactie, waarin u verzoekt expliciet te kiezen voor een buitendijkse grondoplossing, betrekking heeft op deeltraject 3.2 Wilsum-West (noordelijk deel) en deeltraject 4 Scherenwelle, daar waar wordt voorgesteld de dijk binnendijks te versterken. Onze reactie hierop vindt u bij indiener 8.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
14	c	Indiener verzoekt om met betrekking tot de verkeerssituatie de bestaande ligging van de weg te behouden en de weg niet op de dijkkruin te leggen. Een	In de planuitwerking werken we het dijkontwerp verder uit. Daarbij beoordelen we ook de gevolgen voor het verkeer en de verkeersveiligheid.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

		vergelijkbaar verzoek doet indiener specifiek voor de situatie ter hoogte van Dorpsweg 1. Verder verzoekt indiener het waterschap om een verkeerskundig onderzoek uit te voeren.	Het waterschap past de verkeerssituatie zelf niet aan; dat is een taak van de gemeente. Daarom stemmen we hierover af met de gemeente Kampen, zodat de dijkversterking goed aansluit op het gemeentelijk verkeers(veiligheid)beleid. Ter hoogte van uw woning bestaat het voorkeursalternatief uit een buitendijkse versterking. Dit betekent dat de bestaande ligging van de weg behouden blijft.	
14	d	Indiener verzoekt om een onafhankelijke expert een nulmeting uit te laten voeren om de huidige staat van de woning vast te stellen, zodat eventuele schades als gevolg van de dijkversterking duidelijk worden. Ook wil de indiener bevestiging dat alle schade die in de 40 hierop volgende jaren ontstaat vergoed wordt door het waterschap.	Zie antwoord 7 a. In aanvulling op 7 a: uw woning betreft maatwerk en valt binnen de invloedssfeer van de dijkversterking. Uw verzoek om een nulmeting en onafhankelijke (NIVRE-gecertificeerde) schade-specialist kunnen wij honoreren.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
14	e	Indiener denkt graag mee wanneer rietland of bos gecompenseerd moet worden. Indiener is in het bezit van grond en geeft aan dat beschikbaar te willen stellen voor natuurcompensatie.	Fijn dat u graag meedenkt over compensatie van rietland of bos. Het waterschap gaat in de planuitwerkingsfase graag met u in gesprek over het eventueel beschikbaar stellen van grond voor natuurcompensatie.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
15	a	Indiener pleit voor het toepassen van een zelfstandig kerende constructie. Niet alleen bij **deeltraject 3.2 Wilsum-West** maar over **het gehele traject Mastenbroek-IJssel**. Daarnaast pleit de indiener ervoor om de muur met grond te bedekken. Dit alternatief biedt volgens indiener verschillende voordelen.	U vraagt het waterschap om een zelfstandig kerende constructie toe te passen over het hele traject Mastenbroek–IJssel, en de constructie met grond te bedekken. Hieronder lichten we toe hoe dit in de beoordeling is meegenomen. 1. Deeltraject 3.2 Wilsum-West In dit deeltraject is een zelfstandig kerende constructie als kansrijk alternatief opgenomen in de NRD (Notitie Reikwijdte en Detailniveau). Na actualisatie van de veiligheidsopgave blijkt hier echter alleen een hoogteopgave te zijn; de dijk heeft hier geen opgave voor stabiliteit en piping. Omdat er alleen sprake is van een hoogte-opgave is het kansrijk alternatief aangepast naar een lichtere ondiep gefundeerde muur, die enkel de benodigde waterkerende hoogte levert. Deze oplossing is verder onderzocht in de verkenningsfase. In het MER en het Verkenningenrapport is toegelicht waarom dit alternatief met een constructie niet als voorkeursalternatief is gekozen. De zwaardere zelfstandig kerende constructie die u voorstelt (een diepwand) is niet nodig voor de waterveiligheid, daarmee niet doelmatig en daarom niet verder meegenomen. 2. Overige deeltrajecten Een zelfstandig kerende constructie neemt weinig ruimte in en heeft beperkte effecten op de omgeving, maar heeft zeer hoge investeringskosten, is minder	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

			duurzaam en moeilijk uit te breiden in de toekomst Dit alternatief is alleen kansrijk waar maatregelen in grond zeer grote negatieve effecten hebben. Het is daarom onderzocht in: • 3.2 Wilsum-West (lichte, ondiepe variant) • 6.2 IJsselmuiden-Spoorlanden (lichte, ondiepe variant) • 6.3 IJsselmuiden-Station In 6.2 en 6.3 is de constructie onderdeel van het voorkeursalternatief. U stelt voor om grond over de constructie aan te brengen. In uw reactie noemt u daarbij de mogelijkheid van een tuimeldijk. Ook noemt u het bedekken van de muur met grond. Tijdens een aanvullend gesprek heeft u toegelicht wat u met deze tweede suggestie bedoelt. Onze reactie op de twee *mogelijkheden* die u noemt is als volgt: **1.** *Een tuimeldijk met ruimte voor een wandel- en fietspad*. Voor deeltraject 3.2 is dit niet doelmatig: de opgave is uitsluitend het verhogen van de dijk, waarvoor enkel een grondoplossing voldoende is. Deze grondoplossing aanvullen met een zelfstandig kerende constructie, is niet doelmatig. De gemeente Kampen ziet ter hoogte van uw woning geen mogelijkheid voor een pad, omdat het om een klein stuk gaat. Fietsers blijven hier logischerwijs op de weg. **2.** *Een muur omgeven met grond (bijv. talud 1:1).* Hoewel het aanbrengen van grond tegen de muur ervoor zorgt dat de muur minder zichtbaar is, past het niet bij het karakter van de groene, landelijke IJsseldijk. Bovendien ontstaat een constructie die afwijkt van het herkenbare dijkbeeld, minder duurzaam en toekomstbestendig is én lastiger te beheren en inspecteren.	
15	b	Indiener pleit ervoor om de dijk niet (zoveel) te verhogen. Volgens indiener kan een (lagere) dijk met zelfstandig kerende constructie niet bezwijken en daarmee kan een hoger overslagdebiet worden toegestaan (water gecontroleerd binnendijks toelaten).	Dank voor uw voorstel en uw toelichting. We begrijpen uw gedachte dat een lagere dijk met een zelfstandig kerende constructie gecontroleerde overslag mogelijk zou maken. Voor Polder Mastenbroek is dit echter niet nodig om droogte tegen te gaan. Het waterschap kan bij droogte water inlaten via inlaat de Stoter bij IJsselmuiden en via inlaat ’s-Heerenbroek. De polder heeft daardoor geen structureel droogteprobleem.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

			Daarnaast geeft een lagere zelfstandig kerende constructie bij hoogwater en storm in normatieve omstandigheden juist extreem veel overslag. Gevolg is dan grote stroming en onveilige situaties juist op plekken waar woningen staan. Vanuit veiligheid voor bewoners en hun woningen vinden wij dat risico niet aanvaardbaar.	
15	c	Indiener verzoekt om extra metingen ter hoogte van Dorpsweg 2 tot en met 6 in verband met de opgave voor piping, stabiliteit en hoogte en wil de resultaten graag inzien.	Uit onderzoeken blijkt dat er geen sprake is van een pipingopgave voor deeltraject 3.2 Wilsum-West ter hoogte van Dorpsweg 2 t/m 6. Omdat u eerder heeft aangegeven daaraan te twijfelen, willen we dit zorgvuldig controleren. Daarom gaan we extra grondonderzoek doen. Ook gaan we de waterbodemhoogtes ter hoogte van Dorpsweg 2 tot en met 6 extra nauwkeurig in kaart brengen. Zo komen we meer te weten over de opbouw van de ondergrond en krijgen we meer informatie over het in- en uittredepunt van kwelwater. Dit geeft ons meer locatiespecifieke informatie, waarmee we betere locatiespecifieke berekeningen kunnen maken. U verzoekt ook om extra metingen voor stabiliteit en hoogte. We kunnen met een hoge mate van zekerheid zeggen dat er geen stabiliteitsopgave is. Ook van een hoogteopgave is geen sprake. Daarom zullen er geen aanvullende stabiliteits- en hoogteonderzoeken plaatsvinden.	We gaan n.a.v. uw signaal extra onderzoek doen om meer te weten te komen over piping. De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
15	d	Indiener wil graag dat de dijkopgang ter plaatste van zijn woning naar het noorden verplaatst, zodat verkeersveiligheid en gebruiksgemak voor al het verkeer verbetert.	U verzoekt om verplaatsing van de dijkopgang ter plaatse van uw woning naar het noorden. Deze wens zullen wij in de planuitwerkingsfase bespreken met gemeente Kampen: de beheerder van de weg en de opgang. Wanneer zij aanleiding zien om de opgang te verplaatsen, kunnen wij dit meenemen als meekoppelkans.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
15	e	Indiener geeft aan dat de verhoging van de dijk tot een sterk verminderd uitzicht op de uiterwaarden leidt en wil in aanmerking komen voor een compensatieregeling. Indiener stelt dat sprake is van aanzienlijke waardevermindering van de woning en dat aanpassingen aan de woning nodig zullen zijn.	Door de dijkversterking kan uw uitzicht veranderen. Als de werkzaamheden voor de dijkversterking klaar zijn, kunt u eventueel nadeelcompensatie aanvragen. Bij de beoordeling hiervan wordt gekeken of het nadeel binnen het normaal maatschappelijk risico valt. Daarmee wordt bedoeld dat sommige nadelen horen bij ontwikkelingen in de samenleving, zoals het versterken van dijken voor de veiligheid. Deze nadelen worden daarom niet altijd vergoed. Als het nadeel binnen dit normaal maatschappelijk risico valt wordt het vaak niet vergoed. Ook wordt bij een aanvraag om nadeelcompensatie beoordeeld of u in vergelijking met anderen onevenredig zwaar wordt getroffen.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

15	f	Indiener wil als compensatiemaatregel in de gelegenheid worden gesteld om naastgelegen bosperceel van Staatbosbeheer aan te kunnen kopen zodat zij deze zelf kunnen beheren en onderhouden. Zij horen graag tijdens de uitwerkingsfase of dat mogelijk is.	Wanneer u het bosperceel van Staatsbosbeheer wilt aankopen dan kunt u een verzoek indienen bij Staatsbosbeheer. Vanuit het waterschap kunnen wij in deze fasen nog niets toezeggen over (het faciliteren van) gronduitruil.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
15	g	Indien er onverhoopt toch gekozen wordt voor grondversterking verzoekt indiener dat een volledige risico-inventarisatie ter plaatse van de woning wordt uitgevoerd. Indiener wil graag meebeslissen in het bureau wat hiervoor in aanmerking komt.	Zie antwoord 7 a. In aanvulling op 7 a: uw woning valt binnen de invloedssfeer van de dijkversterking. Uw woning wordt dan ook meegenomen in het nog op te stellen monitoringsplan. De bouwkundige vooropname wordt door een onafhankelijke expert gedaan.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
15	h	Indiener verzoekt dat de bewijslast voor eventuele gevolgschade dient te worden omgekeerd: het waterschap moet aantonen dat schade niet is veroorzaakt door werkzaamheden en dit voor onbepaalde tijd.	Een verzoek tot schadevergoeding moet binnen 5 jaar nadat de schade is geconstateerd worden gemeld. Deze verzoeken kunnen worden gedaan tot maximaal 20 jaar na afronding van de werkzaamheden. Het recht om een verzoek om schadevergoeding in te dienen verjaart na de genoemde termijnen op grond van artikel 4:131 van de Algemene wet bestuursrecht. Een omkering van de bewijslast wordt niet toegepast, omdat dit niet volgens de geldende wetgeving is.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
15	i	Indiener pleit dat grond die gebruikt wordt bij de dijkversterking plaatselijk gewonnen moet worden in de uiterwaarden. Lukt dit niet (volledig) dan wenst indiener dat alleen grond met een duidelijke herkomst en zuivere samenstelling/schone grond verklaring gebruikt wordt.	Het waterschap heeft de ambitie om zoveel mogelijk grond uit het gebied of vrijkomende grond van grond- en infraprojecten in de buurt te gebruiken. Uw vraag om grond uit de uiterwaarden te gebruiken past daar goed bij. De toepassing van grond voor de dijkversterking heeft echter wel een aantal voorwaarden. Zo moet de samenstelling geschikt zijn en voldoen aan milieuregelgeving. Zo zien we nog wel eens dat grond uit de toplaag van uiterwaarden niet voldoet doordat het vervuild is geraakt door vervuilde slibafzettingen uit het verleden. Als grond niet aan de voorwaarden voldoet, kan de grond niet worden gebruikt voor de dijkversterking.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
15	j	Indiener verzoekt om compensatie voor mogelijke inkomstenderving als gevolg van verminderde bereikbaarheid, verminderde aantrekkelijkheid voor bezoekers en vervuiling van toegangswegen.	Wij begrijpen dat u zich zorgen maakt over mogelijke inkomstenderving als gevolg van de werkzaamheden. Wanneer er tijdelijk of permanent ruimtebeslag is op uw perceel, maken we onder andere afspraken over de vergoeding (schadeloosstelling). Een schadeloosstelling is een vergoeding die u krijgt voor geleden schade of verlies. Een rentmeester beoordeelt welke schade wordt meegenomen. Wanneer we geen grond nodig hebben, kunt u zich beroepen op de regeling voor nadeelcompensatie.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

16	a	Indiener verzoekt om zijn opmerkingen en bezwaren volledig te betrekken bij de verdere planvorming en besluitvorming en tijdig te informeren over de vervolgstappen in de procedure en het definitieve besluit.	Uw woning/perceel is een maatwerklocatie. Dat betekent dat wij op deze locatie afwijken van het voorkeursalternatief. In de volgende fase van het project wordt onderzocht wat (per maatwerklocaties) de beste oplossing is. Dat doen we in overleg met u. Wij horen ook graag wat u belangrijk vindt voor het ontwerp en welke zorgen u heeft. In uw reactie heeft u al diverse aandachtspunten en wensen aan ons meegegeven. In de vervolgfase informeren we alle betrokkenen over de vervolgstappen (de procedure) en besluitvorming. Zie ook paragraaf 6.2.3 (Hoe blijft de omgeving betrokken) en paragraaf 6.2.4 (Het (ontwerp-) projectbesluit) van het Verkenningenrapport.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
16	b	Indiener geeft aan dat het niet consistent is om uitsluitend te zoeken naar maatwerk binnen een binnendijkse variant op basis van natuurargumenten. Verder acht hij het onvoldoende onderbouwd en niet toekomstbestendig.	Bij een maatwerklocatie wijken we af van het voorkeursalternatief. Dat betekent dat we meerdere opties onderzoeken, niet alleen een optimalisatie van een binnendijkse variant, maar bijvoorbeeld ook een variant met een constructie of een variant buitendijks. Bij de afweging van de verschillende varianten voor maatwerk maken we gebruik van hetzelfde afwegingskader dat ook is gebruikt bij de afweging van kansrijke alternatieven. Zie ook de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) en paragraaf 4.2 van het Verkenningenrapport. Daarbij kijken we naar beschermde én niet beschermde natuur. U merkt terecht op dat planten en dieren zich niet alleen binnen N2000 habitats vestigen maar ook daarbuiten. De uiteindelijke beoordeling (of het selecteren van de maatwerkoplossing) is een integrale afweging.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
16	c	Indiener vindt dat maatwerkoplossingen niet uitsluitend dienen te bestaan uit een binnendijkse dijkverhoging maar ook rekening moeten houden met het bestaande dijklichaam, de aanwezige opstallen en de specifieke oriëntatie van de dijk en maximale dijkhoogte.	Wij zijn het eens met uw verzoek om ter plaatse van uw woning zowel te kijken naar een optimalisatie van een binnendijkse dijkverhoging en ook andere varianten te onderzoeken. Dat is mogelijk omdat uw woning/perceel een maatwerklocatie betreft. Zie ook ons antwoord bij 16 b. Bij de uitwerking houden we rekening met het bestaande dijklichaam, aanwezige opstallen en specifieke oriëntatie van de dijk. Het dijkontwerp moet altijd voldoen aan de wettelijke waterveiligheidseisen, daarom kunnen wij geen maximale dijkhoogte aanhouden in onze oplossing. Wij zetten ons in om het ontwerp ter hoogte van uw woning zo zorgvuldig mogelijk in te passen en de hoogteopgave zo optimaal mogelijk te ontwerpen. In de planuitwerkingsfase gaan we hierover met u in gesprek.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

16	d	De woning en opstallen van de indiener zijn traditioneel gefundeerd op staal, waardoor het risico op zettingsschade en trillingsschade aanzienlijk is bij een binnendijkse dijkverhoging.	We streven er naar om schade te voorkomen en vinden het daarom belangrijk om het risico op schade tijdens de uitvoering van de dijkversterking zo klein mogelijk te maken. Daarom doen we grondig vooronderzoek en monitoren we de woningen in de invloedssfeer van de dijkversterking. Uw woning is een maatwerklocatie en valt binnen de invloedssfeer van de dijkversterking. Op pagina 49 van deze reactienota leest u meer informatie over de aanpak monitoring en voorkomen van schade.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
16	e	Indiener voorziet een reëel risico op nevenschade, waaronder toename van kwel en vochtproblemen als de dijk binnendijks wordt verhoogd.	Uw woning/perceel betreft een maatwerklocatie. Dat betekent dat wij in de volgende fase van het project onderzoeken wat de beste oplossing is. Onderdeel van het verder uitwerken van de maatwerkoplossing is de beoordeling van de lokale waterhuishouding. Als deze door de versterking verslechtert, treffen wij tijdens de uitvoering maatregelen om deze negatieve effecten te voorkomen.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
16	f	Indiener geeft aan dat een buitendijkse oplossingsvariant mogelijk beter recht doet aan de veiligheidseisen en belangen van direct omwonenden.	Dat kan één van de mogelijkheden zijn die wij voor uw maatwerklocatie in de planuitwerkingsfase verder verkennen. Zie ook het antwoord bij 16b.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
16	g	Indiener verzoekt in de verdere uitwerking aantoonbaar rekening te houden met de specifieke situatie van de woning (bijv. externe nulmeting) en de risico's op schade en aantasting van het uitzicht en woongenot.	Zie ook antwoord 7 a en 16 d. Dank voor het delen van uw zorgen en aandachtspunten. We begrijpen goed dat u wilt dat in de verdere uitwerking aantoonbaar rekening wordt gehouden met de specifieke situatie van uw woning, en dat u schade, aantasting van uitzicht en vermindering van woongenot wilt voorkomen. Uw woning is een maatwerklocatie en valt binnen de invloedssfeer van de dijkversterking. Dit betekent dat wij uw verzoek om een nulmeting kunnen honoreren. Wij gaan in de planuitwerkingsfase graag met u in gesprek over deze aanpak en over het onderzoek dat nodig is om het risico op schade zo klein mogelijk te maken. Wat betreft het effect op uitzicht en woongenot: de dijkversterking en -verhoging is nodig om te blijven voldoen aan de landelijke veiligheidseisen. We doen ons best om het ontwerp ter hoogte van uw woning zo zorgvuldig mogelijk	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

			in te passen en de hoogteopgave zo optimaal mogelijk te ontwerpen. Toch is het mogelijk dat de dijkversterking invloed heeft op uw uitzicht. Over het maatwerk ter hoogte van uw woning gaan wij met u in gesprek in de volgende fase, zodat we uw belangen zorgvuldig kunnen meenemen in de vervolgstappen.	
17	a	Indieners verzoeken nadrukkelijk te kiezen voor een buitendijks voorkeursalternatief, eventueel met innovatieve en constructieve maatregelen. Volgens indieners wordt in het MER aangegeven dat devoorgestelde binnendijkse oplossing met grond en constructie leidt tot een aantal effecten. Deze effecten zijn volgens indieners strijdig met de MER-randvoorwaarden voor veiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. Indieners roepen op om veiligheid, leefbaarheid, bereikbaarheid en waterhuishouding zwaar mee te laten wegen.	Indieners hebben een perceel grenzend aan **deeltraject 4 Scherenwelle** in eigendom**.** Het voorkeursalternatief voor dit deeltraject is een constructie met grond binnendijks. In uw reactie spreekt u over randvoorwaarden. De randvoorwaarden zijn dat de oplossing: - de waterveiligheidsopgave oplost; - technisch kan worden gemaakt; - door het waterschap te beheren is; - vergunbaar is binnen de kaders van wet- en regelgeving; - te financieren is. De randvoorwaarden voor de dijkversterking zijn ook beschreven in het MER in paragraaf 4.1 en in het Verkenningenrapport paragraaf 3.3. Het voorkeursalternatief voldoet aan deze randvoorwaarden. In het MER deel 1 zijn de onderscheidende effecten van verschillende kansrijke alternatieven beschreven. Het waterschap hanteert daarvoor het beoordelingskader (zie MER Hoofdrapport blz 37). De effecten op veiligheid, bereikbaarheid, leefbaarheid en waterhuishouding zijn daarbij ook in beeld gebracht. De door u genoemde punten betreffen allemaal aspecten waarop de alternatieven zijn beoordeeld. De beoordeling van de alternatieven en afweging tot een voorkeursalternatief is toegelicht in het Verkenningenrapport. Bij de integrale afweging tot het voorkeursalternatief in deeltraject 4 vormen negatieve effecten van een buitendijks alternatief voor de thema’s rivierkunde en natuur een doorslaggevend argument voor het afvallen van het alternatief met een buitendijkse versterking.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

			Het voorkeursalternatief voor deeltraject 4 bestaat uit het alternatief constructie met grond. De door u gevraagde constructieve maatregelen maken onderdeel uit van het voorkeursalternatief. Dit betekent overigens niet dat dit alternatief geen negatieve effecten heeft en dat deze worden genegeerd. Het MER heeft naast een toetsende, ook een signalerende functie. Negatieve effecten die tijdelijk of permanent ontstaan door de dijkversterking vormen aandachtspunten die in de planuitwerking worden uitgewerkt en ingepast. Het klopt dus dat de effecten van een alternatief een nadelige uitwerking kunnen hebben op de beoordelingscriteria. Er is echter geen sprake van strijdigheid.	
17	b	Indieners geven aan zich grote zorgen te maken over een binnendijkse verhoging vanwege de ligging van hun perceel: direct aan de dijk, boven een voormalige stortkolk, én gezien de problemen die zij bij de dijkversterking van 30 jaar geleden hebben ervaren. Zij vinden een binnendijkse verhoging daarom niet verantwoord of acceptabel. Volgens de indieners kan verbreding of verhoging aan de binnenzijde leiden tot veranderende gronddruk en instabiliteit van de dijk, waardoor de risico's voor woning en erf toenemen. Zij wijzen daarbij op mogelijke gevolgen zoals: • Verzakking, scheurvorming en aantasting van fundering en constructie; • Verergering van kwel- en vochtproblemen; • Aantasting van wooncomfort en leefomgeving.	Dank voor het delen van uw zorgen en ervaring met de vorige dijkversterking. De ondergrond in dit gebied is weinig draagkrachtig. Daarom besteden wij voor en tijdens de uitvoering extra aandacht aan monitoring en aan het voorkomen van verzakkingen en schade aan woningen en andere gebouwen. In de planuitwerkingsfase stellen we preventieve plannen op om eventuele schade te voorkomen. Uw woning ligt binnen de invloedsfeer van de dijkversterking en wordt daarom ook opgenomen in dit plan. Wij gaan in de planuitwerkingsfase graag met u in gesprek over dit plan en het onderzoek dat we bij uw woning willen doen. Op pagina 49 van deze reactienota leest u meer informatie over de aanpak monitoring en voorkomen van schade. De dijkversterking en -verhoging zijn noodzakelijk om te voldoen aan de landelijke eisen voor waterveiligheid. We doen ons best om het ontwerp ter hoogte van uw woning zo zorgvuldig mogelijk in te passen en de hoogteopgave zo optimaal mogelijk te ontwerpen. Toch is het mogelijk dat de dijkversterking invloed heeft op uw uitzicht.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
17	c	Indieners verzoeken: • Voorafgaand aan de uitvoering een onafhankelijke nulmeting uit laten voeren van woning, erf en opstallen;	Zie antwoord 7 a en 17 b.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

		• dat zij de onafhankelijke deskundige voor het uitvoeren van deze nulmeting kunnen benoemen; • Schriftelijke garantie te krijgen dat alle schade tijdens en na de uitvoering volledig wordt vergoed.		
17	d	Indieners vragen maatwerk toe te passen om effecten op woning, erf en afwatering te minimaliseren.	Dank voor uw verzoek en uw betrokkenheid bij het project. We begrijpen goed dat u de werkzaamheden zo min mogelijk van invloed wilt laten zijn op uw woning, erf en de afwatering. Uw woning valt niet binnen de formele categorie *maatwerklocatie*. Dat betekent dat er in uw situatie geen aanpassing van het ontwerp nodig is vanwege direct ruimtebeslag op uw woning of op beschermde objecten. Dat neemt niet weg dat we in de volgende fase — bij de verdere uitwerking van het voorkeursalternatief — wél zorgvuldig bekijken hoe we het ontwerp en de tijdelijke werkruimte zo goed mogelijk kunnen inpassen. Daarbij is ons doel om eventuele negatieve effecten op uw woning, erf en afwatering waar mogelijk te beperken. In de planuitwerkingsfase gaan we graag met u in gesprek om uw wensen voor het dijkontwerp te bespreken.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
17	e	Indieners vragen om actief betrokken te worden bij de verdere uitwerking van het ontwerp.	In de planuitwerkingsfase van de dijkversterking gaan wij met alle grondeigenaren individueel om tafel. We vragen wat voor u belangrijk is en bespreken het ontwerp van de dijkversterking. Alles wat u inbrengt tijdens deze gesprekken, brengen wij in bij het ontwerpteam. Daar wordt een brede belangenafweging gemaakt van inbreng van u en anderen en worden alle wensen getoetst aan de randvoorwaarden voor het ontwerp, namelijk: waterveilig, beheerbaar, financierbaar en vergunbaar.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
18	a	Indieners (gezamenlijke reactie van 4 indieners) hebben grote vraagtekens of de voorgestelde hoogteopgave wel nodig is. Dit mede gezien de ruimte voor de rivier(en) waar afgelopen jaren vorm aan is gegeven. Indieners uiten zorgen over dijkverhoging in relatie tot zicht op de rivier, effecten op woongenot en waardevermindering van de woningen.	Uit de verkenningsfase blijkt dat de voorgestelde dijkverhoging op deze locatie nodig is om de waterveiligheid in de toekomst te kunnen blijven garanderen. Het klopt dat Rijkswaterstaat met het programma Ruimte voor de Rivier eerder maatregelen heeft genomen die de waterstanden bij hoogwater verlagen. Deze maatregelen helpen, maar nemen de noodzaak voor een dijkverhoging hier niet weg. In paragraaf 5.1 van het Verkenningenrapport staat de hoogteopgave beschreven, inclusief de bandbreedte. In de planuitwerkingsfase werken we deze verder uit en wordt duidelijk wat de daadwerkelijk benodigde hoogte wordt.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

			We begrijpen goed dat uw uitzicht, woongenot en de waarde van uw woning voor u belangrijke aspecten zijn. Een dijkversterking kan hier gevolgen voor hebben, zeker wanneer een verhoging nodig is. In de planuitwerkingsfase wordt zorgvuldig onderzocht hoe het ontwerp ter hoogte van uw woningen zo goed mogelijk kan worden ingepast. Dat betekent dat mogelijke effecten in beeld worden gebracht en dat wordt gekeken welke maatregelen beschikbaar zijn om deze impact te beperken. Toch is het mogelijk dat de dijkversterking invloed heeft op uw uitzicht.	
18	b	Indieners vragen of een andere wijze van waterkering mogelijk is waardoor deze minder hoog hoeft te worden.	De dijk moet voldoen aan de wettelijke waterveiligheidseisen. Een verhoging is hier noodzakelijk. Ter hoogte van de woningen van de indieners (**deeltraject 6.4 IJsselmuiden-Frieseweg**) wordt de dijk aan de binnendijkse zijde met grond versterkt. In de planuitwerkingsfase wordt onderzocht hoe het ontwerp ter hoogte van uw woningen zo zorgvuldig mogelijk kan worden ingepast en hoe de hoogteopgave optimaal kan worden vormgegeven.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
19	a	Indieners (gezamenlijke reactie van 15 indieners) verzoeken het waterschap nadrukkelijk om bij **deeltraject 3.2 Wilsum-West en deeltraject 4 Scherenwelle** te kiezen voor een volledig buitendijks voorkeursalternatief eventueel in combinatie met innovatieve of constructieve elementen. Zij verzoeken hierbij de benodigde dijkverhoging zoveel mogelijk te beperken door flauwe buitentaluds en slimme combinaties van maatregelen.	Wij verwijzen u voor de keuze voor het voorkeursalternatief voor deeltraject 3.2 en deeltraject 4 naar antwoord 8. De te verwachten hoogteopgave is uitgedrukt in bandbreedtes. In paragraaf 5.1 van het Verkenningenrapport wordt dit nader toegelicht. In de planuitwerking wordt duidelijk wat de daadwerkelijk benodigde hoogte is. Het waterschap zal binnen het ruimtebeslag zoeken naar mogelijkheden om de dijkverhoging te beperken.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
19	b	De indieners geven aan dat een eenzijdige voorkeur voor een binnendijkse oplossing op basis van natuurargumenten niet consistent is en onvoldoende onderbouwd. Zij noemen op basis van de natuurtoets en het MER hiervoor diverse argumenten. Het verzoek van indieners is om de natuurargumenten evenwichtig toe te passen, zowel binnen- als buitendijks.	Wij verwijzen u voor de keuze voor het voorkeursalternatief voor deeltraject 3.2 en deeltraject 4 graag naar antwoord 8. Omdat indiener de onderbouwing op natuur als onvoldoende onderbouwd en consistent ervaart, volgt onderstaand een aanvullende toelichting. Voor een aantal plaatsen langs de dijk vormt natuur één van de redenen waarom wordt gekozen voor een binnendijks alternatief en niet voor een buitendijks alternatief. Natuur is naast het beschermingsregime Natura 2000 ook als Natuurnetwerk Nederland (hierna te noemen: NNN) beschermd en daarnaast is er sprake van beschermde soorten. Hoe hoogwaardiger de natuur, hoe groter het negatief effect van een eventueel alternatief voor dijkversterking op natuur. Voor N2000 wordt gekeken naar de aanwezige habittattypen en leefgebieden	We hebben de toelichting en onderbouwing aangevuld in het deelrapport natuur en het hoofdrapport MER. De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

			van habitat- en vogelrichtlijnsoorten. Waar negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten, worden deze gebieden zo veel mogelijk ontzien. Dit geldt ook wanneer de dijkversterking NNN-gebieden aantast. Voor zowel N2000 als NNN moet eventuele aantasting worden gecompenseerd. Dit is echter alleen toegestaan als kan worden aangetoond dat er geen reële alternatieven zijn die aantasting voorkomen. Voor een aantal gebieden langs de dijk geldt dat de NNN-gebieden van zulke hoogwaardige kwaliteit zijn, dat deze gebieden op geen enkele manier (binnen of nabij het plangebied) kunnen worden gecompenseerd. Een voorbeeld hiervan is nat schraalland en vochtig hooiland bij Scherenwelle en het noordelijk deel van Wilsum-West, aan de buitenzijde van de dijk. Dat betekent dat wanneer de dijkversterking, eventueel met maatwerklocaties, aan de binnenzijde kan worden gerealiseerd en ingepast, het waterschap voor die optie kiest, omdat de dijkversterking anders niet vergunbaar en niet uitvoerbaar is. Wanneer zich aan beide zijden van de dijk natuur bevindt (zoals in het geval bij Scherenwelle), wordt gekeken of de daadwerkelijke waarde van de natuur als hoogwaardig of waardevol kan worden beschouwd. Wat het thema soortenbescherming betreft gaat het buitendijks om soorten in relatief natuurlijk en goed ontwikkeld leefgebied dat lastig (binnen afzienbare tijd) te vervangen is. Binnendijks gaat het veelal om soorten die zich in cultuurland kunnen handhaven. Dit is vaak minder kritisch en de staat van het huidige leefgebied is over het algemeen makkelijker (binnen afzienbare tijd) te vervangen. Vanwege het in cultuur gebrachte land is de aanwezigheid van robuuste populaties beschermde soorten daarbij kleiner dan in de buitendijks gelegen natuurterreinen. De effecten worden met elkaar vergeleken en worden afgewogen tegen de overige thema's, zoals rivierkunde en omgeving, om de juiste keuze voor een bepaald deeltraject te kunnen maken. Deze integrale afweging heeft voor Scherenwelle geleid tot het voorkeursalternatief binnendijkse oplossing in grond met constructie.	
19	c	Indieners brengen in dat een binnendijkse versterking leidt tot een mogelijke verslechtering van verkeersveiligheid en bereikbaarheid. Zij geven hier, op basis van de natuurtoets en het MER, diverse argumenten/ aanknopingspunten voor. Effecten op de verkeersveiligheid en de bereikbaarheid wegen volgens indieners zwaar voor de leefbaarheid van Wilsum-West en Scherenwelle.	U heeft zorgen over de mogelijke verslechtering van de verkeersveiligheid in Wilsum/Nieuwstad en Scherenwelle als gevolg van de versterking binnendijks. Door de verhoging van de dijk zullen wij inderdaad aanpassingen moeten doen aan op- en afritten en (aansluitingen van) wegen. Dit werken wij in de planuitwerkingsfase verder uit in samenspraak met de beheerder van de weg, gemeente Kampen. Een verkeerskundige van gemeente Kampen zal meekijken met het ontwerp van de dijk en dit ook beoordelen. Uitgangspunt is dat de verkeersveiligheid niet verslechtert.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

19	d	Indieners geven aan dat uit het MER volgt dat alternatieven met minder ruimtebeslag (buitendijks of constructief) kostentechnisch gunstiger zijn. Een binnendijkse oplossing is daarmee moeilijk te rijmen met het uitgangspunt dat de versterking sober en doelmatig moet zijn.	Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (en daarmee deze dijkversterking) heeft sober en doelmatig als uitgangspunt. De dijkversterking moet voldoen aan het minimaal vereiste veiligheidsniveau, tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Dit wil niet zeggen dat automatisch de goedkoopste oplossing de meest doelmatige oplossing is. Op termijn kan een duurdere oplossing bijvoorbeeld beter, robuuster of goedkoper in beheer zijn. Bij sober en doelmatig gaat het niet alleen om de kosten die gemaakt moeten worden voor de dijkversterking en een goede inpassing daarvan in de omgeving, maar ook om kosten voor beheer en onderhoud gedurende de levensduur van de dijk. Met een afweging op de thema's kosten, impact op de omgeving, uitvoerbaarheid en beheerbaarheid en duurzaamheid (toekomstbestendigheid, uitbreidbaarheid, milieubelasting) is een voorkeursalternatief gekozen. Dit is een integrale afweging op alle aspecten, waarbij niet een van de aspecten het meest zwaar weegt. Een onafhankelijke commissie MER heeft getoetst of alle belangen voldoende en goed zijn afgewogen om tot het voorkeursalternatief te komen.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
19	e	Indieners geven aan dat zorgen over binnendijkse veiligheid en schade direct raken aan het woon- en leefmilieu en een volwaardige plaats verdienen in de belangenafweging.	Wij begrijpen uw zorgen. Bij de afweging van de alternatieven is gebruik gemaakt van het afwegingskader dat is vastgelegd in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). De alternatieven zijn o.a. beoordeeld voor de thema's woon- en leefomgeving . Deze effecten zijn meegenomen in de integrale afweging. In de planuitwerkingsfase werken we het voorkeursalternatief verder uit en beschrijven we de effecten hiervan in MER deel 2. In deze fase is het dijkontwerp in meer detail uitgewerkt en worden de effecten op woon-, werk- en leefmilieu, waterhuishouding en de hinder tijdens realisatie uitgebreider in beeld gebracht. Ook zorgen we voor een stabiele en veilige dijk en maken we de kans op schade zo klein mogelijk. Zie verder antwoord 7 a.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
19	f	Indieners verzoeken het waterschap nadrukkelijk om bij de verdere uitwerking: • vernieuwende technieken toe te passen; • de aanleg zo te ontwerpen dat hinder, zetting en transportbewegingen worden geminimaliseerd; • bewoners actief oprecht te betrekken bij optimalisatie van het ontwerp met echte zeggenschap.	In uw reactie vraagt u het waterschap om vernieuwende technieken toe te passen. Wij volgen de innovaties in het land. Bij innovatie of vernieuwende technieken onderzoeken en wegen we af of het kan worden opgenomen in het project. Ook vraagt u de aanleg zo vorm te geven dat hinder, zetting en transportbewegingen worden geminimaliseerd. Wij streven ernaar om hinder en overlast zoveel mogelijk te beperken. Toch is hinder en overlast tijdens de uitvoering van een dijkversterking niet te voorkomen. In de planuitwerkingsfase gaan wij met de buurt om tafel om wensen en ideeën te horen over de uitvoering. Deze geven we mee aan de aannemer die de dijkversterking gaat uitvoeren.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

			Over het ontwerp van de dijk gaan wij met iedere grondeigenaar individueel om tafel. Daarbij vragen wij wat voor u belangrijk is. Alles wat u inbrengt tijdens deze gesprekken, brengen wij in bij het ontwerpteam. Daar wordt een brede belangenafweging gemaakt van inbreng van u en anderen en worden alle wensen getoetst aan de randvoorwaarden voor het ontwerp, namelijk: waterveilig, beheerbaar, financierbaar en vergunbaar. Het dijkontwerp wordt vastgelegd in het ontwerpprojectbesluit, waarop eenieder kan reageren.	
19	g	Indieners verzoeken nadrukkelijk om voorafgaand aan de uitvoering een onafhankelijke nulmeting uit te laten voren van alle direct aanliggende woningen, opstallen en erven. Deze nulmeting dient: • te worden uitgevoerd door een door bewoners te benoemen onafhankelijke expert, in overleg met het waterschap; • de huidige bouwkundige en constructieve staat van woningen vast te leggen; • als referentiekader te dienen voor het vaststellen van eventuele schade tijdens werkzaamheden.	Zie antwoord 7 a.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
19	h	Indieners verzoeken expliciet om: • te garanderen dat schade die tijdens de werkzaamheden of in de 40 jaren daarna ontstaat en daarmee aan de dijkversterking kan worden toegeschreven volledig wordt vergoed; • hierover vooraf duidelijke en schriftelijke afspraken vast te leggen met bewoners.	Zie antwoord 7 a.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
19	i	Indieners vragen voor alle direct aanwonenden maatwerkoplossingen te bieden die primair gericht zijn op het beperken van de nadelige effecten van de versterkte dijk op binnen- en buitendijkse gronden en woningen. Indieners doen daarbij verschillende suggesties. Ook willen indieners graag kennis en ervaring opdoen over het proces bij referenties van maatwerklocaties.	Indieners vragen om voor alle direct aanwonenden maatwerkoplossingen te bieden. Maatwerkoplossingen worden alleen uitgewerkt op die locaties waar het voorkeursalternatief ruimtebeslag heeft op woningen of op beschermde objecten. Deze locaties zijn in het VKA als maatwerk aangemerkt. Op deze locaties kunnen we afwijken van het voorkeursalternatief en gaan we in de volgende fase van het project onderzoeken wat de beste oplossing is. Bij de afweging van mogelijke oplossingen maken we een integrale afweging van de	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

			impact op de omgeving, kosten, techniek en duurzaamheid. Hierbij worden ook de nadelige effecten voor de woon- en leefomgeving meegewogen. In de planuitwerkingsfase gaan wij met alle eigenaren van percelen waar de dijkversterking definitief of tijdelijk ruimtebeslag heeft in gesprek. Voor locaties die niet als maatwerklocatie zijn aangemerkt, bespreken we de uitwerking van het voorkeursalternatief (VKA). Ook bij deze uitwerking wordt zorgvuldig gekeken naar de ruimtelijke inpassing en wordt waar mogelijk binnen het ruimtebeslag van het VKA geoptimaliseerd om effecten voor de direct omwonenden zoveel mogelijk te beperken. Wij waarderen het dat indieners belangstelling hebben om meer kennis en ervaring op te doen met het proces rondom maatwerklocaties. Het projectteam vindt het belangrijk dat betrokkenen goed geïnformeerd zijn over het proces rondom maatwerklocaties, waarbij ervaringen van eerdere projecten een plek krijgen. In de volgende fase gaan wij met betrokkenen hierover in gesprek.	
19	j	Indieners geven aan mee te willen denken over de verkeersveiligheid en hiervoor een onafhankelijk expert te benoemen die de opties beoordeelt.	Zie antwoord 13 b.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
19	k	Indieners verzoeken om met bewoners in overleg te treden op plekken waar een buitendijks alternatief niet mogelijk is en een (innovatieve) zelfkerende constructie in te zetten als voorkeursalternatief.	In de planuitwerkingsfase werken we het voorkeursalternatief verder uit, we onderzoeken dan geen andere alternatieven meer. In de vervolgfase gaan wij met alle eigenaren van percelen waar de dijkversterking definitief of tijdelijk ruimtebeslag heeft in gesprek. We bespreken onder meer de inpassing van het ontwerp op eigendom en eventuele optimalisaties binnen het ruimtebeslag. Ook gaan we in gesprek over het uitvoeringsplan en de tijdelijke ruimte die nodig is om de dijkversterking uit te voeren. Voor een antwoord op de zelfstandig kerende constructie verwijzen we naar antwoord 15 a.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
20	a	Het voornemen van het waterschap om een gedeelte van de gronden van indiener (**deeltraject 5 de Naters**) te betrekken bij de dijkversterking, kan volgens indiener geen doorgang vinden. Het Voorkeursalternatief is de dijk aan de binnenzijde met grond versterken en daarmee	U verzoekt ons om de dijkversterking bij deeltraject 5 De Naters op eigen grond uit te voeren en doet hiervoor twee suggesties: 1. het zoeken van ruimte aan de buitendijkse zijde, en 2. het binnendijks toepassen van een combinatie van grond en constructie.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

		wordt landbouwgrond van de indiener geraakt. Indiener verzoekt om een alternatieve aanleg te onderzoeken. Indiener roept het waterschap op om de dijkversterking op eigen grond te realiseren en doet twee suggesties. Dat kan door de ruimte (deels) buitendijks te zoeken of door binnendijks grond én een damwand toe te passen.	Wij begrijpen uw wens om de ruimte op uw percelen zoveel mogelijk te beperken. Daarom hebben wij in de verkenning onderzocht of een buitendijkse versterking (aan de rivierzijde) een haalbaar alternatief is. Op basis van landelijke regels voor het rivierbeheer en natuur-bescherming en de voorwaarden voor waterveiligheid, moeten wij concluderen dat buitendijks versterken in dit gebied niet is toegestaan en moeilijk uitvoerbaar is. Hieronder geven we een toelichting: 1. De ruimte in het rivierbed moet vrij blijven voor waterafvoer en waterberging Een buitendijkse versterking ligt in het rivierbed van de IJssel. Die ruimte is hard nodig om bij hoogwater voldoende water te kunnen afvoeren. Landelijk beleid geeft aan dat die ruimte zo min mogelijk mag worden ingenomen, omdat dit kan leiden tot hogere waterstanden of minder bergingscapaciteit. Dat is wettelijk niet toegestaan. Een buitendijkse dijkversterking heeft in dit deeltraject effect op de waterafvoer (opstuwing) en heeft bovendien effect op de bergingscapaciteit. Dit is beschreven in het hoofdrapport MER, paragraaf 10.2.2. Een buitendijkse dijkversterking wordt door Rijkswaterstaat alleen toegestaan als de effecten van een binnendijkse dijkversterking zeer negatief zijn en er geen andere alternatieven zijn. Denk dan aan het verwijderen van woningen die tegen de dijk aan staan, of zeer negatieve effecten op waardevolle natuur of infrastructuur. 2. Het riviergebied bevat waardevolle natuur De uiterwaarden langs de IJssel hebben belangrijke natuurwaarden (N2000 en NNN). Een buitendijkse versterking leidt tot aantasting van glanshaverhooilanden. Dit maakt het verkrijgen van de benodigde natuurvergunningen zeer moeilijk en vaak niet mogelijk. Het tweede alternatief, een binnendijkse versterking met een combinatie van grond en constructie, is in de verkenningsfase onderzocht (zie Notitie Kansrijke Alternatieven). In die fase is dit alternatief als niet kansrijk beoordeeld vanwege negatieve technische effecten (met name de beperkte uitbreidbaarheid richting een volgende dijkversterking) en de lage score op duurzaamheid. Wij begrijpen dat het mogelijke ruimtebeslag op een deel van uw landbouwgrond voor u een belangrijke zorg is. In de planuitwerkingsfase onderzoeken wij daarom of het ruimtebeslag verder kan worden beperkt. De vormgeving van de binnenberm (lengte, hoogte en detaillering) hangt onder andere af van de benodigde dijkhoogte; een lagere hoogteopgave leidt tot een	

			kleinere berm en daarmee tot minder ruimtebeslag. Onder andere de ligging van de dijk ten opzichte van de wind is een bepalende factor voor de hoogteopgave.	
20	b	Indiener geeft aan dat er sprake is van tegenstrijdigheden in het MER en licht toe dat verschillende beoordelingen niet juist zijn. Dit heeft betrekking op ondergrond en bodemdaling, opstuwing van rivierwater en waterberging, KRW en landbouw Gezien bovenstaande vindt indiener het een vreemde zaak om bij deeltraject 5 een binnendijkse oplossing te kiezen omdat deze meer geld kost en meer nadelen met zich meebrengt in de effecten op omgeving en landschap dan een buitendijkse grondtoepassing.	Wij verwijzen u naar antwoord 20a voor de onderbouwing van de keuze voor het voorkeursalternatief, waarbij ingegaan wordt op: - de toepassing van een damwand - opstuwing van waterstanden - waterberging - natuur Daarnaast haalt u een aantal andere punten aan waarop we een nadere toelichting geven. Uit uw zienswijze maken wij op dat u de toepassing van een damwand prefereert vanwege het langduriger perspectief van 100 jaar dat geldt voor constructie. Echter, naast het feit dat een alternatief met constructies hier niet als kansrijk is beschouwd (zie boven), geldt dat de levensduur van een damwand niet inhoudt dat er voor de duur van 100 jaar geen dijkversterking plaats hoeft te vinden. De dijken worden elke 12 jaar getoetst op basis van de dan geldende normen. De slappe ondergrond waar u over spreekt vormt inderdaad een nadeel bij de binnendijkse grondoplossing. Dit nadeel is ook meegewogen in de effectbeoordeling. In paragraaf 3.2.5 van het deelrapport Techniek wordt hier een toelichting op gegeven. In uw brief spreekt u over het effect van de bypass. Dit effect is meegenomen bij de rivierkundige berekeningen die we hebben uitgevoerd voor de dijkversterking. Uw opmerking over de beoordeling van Kaderrichtlijn water is een terechte opmerking. De score in de overzichtstabel -/0 is niet correct. Dat had 0 moeten zijn, zoals beschreven op pagina 132. We hebben dit aangepast in de definitieve versie. Dit leidt niet tot een andere afweging. Wij begrijpen dat u het effect op de landbouw als zeer negatief ervaart. Deze is beschreven op pagina 60 van het hoofdrapport MER. In het MER op pagina 137 wordt het effect op particuliere landbouwgrond toegelicht.	De reactie heeft geleid tot een aanpassing in de definitieve versie van het MER. De beoordeling van het effect op de Kaderrichtlijn Water is in de overzichtstabel aangepast. De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

20	c	Indiener vraagt of bodemdaling niet wordt versterkt door de grote hoeveelheid grond die moet worden aangebracht.	Het opbrengen van grond staat los van de autonome bodemdaling. Wel kunnen we te maken hebben met zetting door de ophoging. In het ontwerp houden we daarom rekening met een overhoogte voor zetting en klink. Dat betekent dat we de dijk iets hoger aanleggen. Na verloop van tijd zakt de dijk namelijk iets in, doordat de grond inklinkt.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
20	d	Indiener geeft aan duidelijkheid te willen krijgen over twee maatwerkoplossingen bij deeltraject 5, namelijk de inlaat met watergang en de kruising met Molenbrug. Indiener wil graag weten wat de gevolgen zijn van de eventuele aanpassingen die worden aangebracht en wat voor impact dit heeft op de waterhuishouding en eigendomssituatie van de betreffende percelen.	De maatwerkoplossingen zijn nog niet uitgewerkt, dat doen wij in de planuitwerkingsfase. Het voorkeursalternatief dient te worden aangesloten op de kruising met de Molenbrug en inlaat de Stoter. Dit kan op diverse manieren. In de planuitwerkingsfase wordt gekeken naar het totaalplaatje ter plaatse van deze twee maatwerklocaties en ook naar de waterhuishouding.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
20	e	Indiener heeft in het Verkenningenrapport gelezen dat geen voorkeursbeslissing wordt genomen om participatie een kans te geven. Indiener ziet invulling hiervan met genoegen tegemoet.	In uw reactie geeft u aan de hoop te hebben dat naar eigenaren wordt geluisterd. Wij vinden het belangrijk om te horen wat belanghebbenden (zoals eigenaren) belangrijk vinden en waar zij zorgen over hebben. Deze input nemen wij mee en waar mogelijk geven wij dat een plek in ons besluit. Tijdens de planuitwerkingsfase spreken we alle grondeigenaren die met de dijkversterking (definitief en/of tijdelijk) te maken krijgen. We gaan in gesprek over wat u belangrijk vindt en welke wensen u heeft. Dit leggen wij vast. In het ontwerpteam wordt vervolgens gekeken welke wensen meegenomen kunnen worden in het ontwerp en welke niet. Dat koppelen wij ook naar u terug.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
20	f	Mocht na overweging van bovenstaande reactie blijken dat een en ander niet uitvoerbaar blijkt te zijn dan heeft de indiener diverse wensen. • Laat de betrokken oppervlakte dan zo klein mogelijk zijn; • Aanleggen fietspad op de dijk bij Naters mag niet ten nadele van indiener werken; • De vraag is of het noodzakelijk is om autoverkeer over de dijk te laten gaan ter hoogte van de grond van indiener. Dit zou ook kunnen stoppen vlak na de inlaat om op het tweede perceel te kunnen komen; • Houdt rekening met de werkelijke waarde inclusief de verwachtingswaarde van de gronden;	Indiener heeft verschillende wensen meegegeven. In de planuitwerkingsfase gaan wij met alle grondeigenaren in gesprek. In deze gesprekken horen we graag wat u belangrijk vindt en welke wensen u heeft. Deze wensen leggen wij vast in verslagen. Vervolgens wordt gekeken welke wensen meegenomen kunnen worden en welke niet. Dat kan gaan om ontwerpeisen of proceseisen. Wanneer wensen geen plek vinden in het ontwerp danwel proces, koppelen we dit naar u terug en laten we weten waarom dat niet lukt. Zodra we weten welke ruimte nodig is voor de dijkversterking, gaan we over het gebruik van deze ruimte met u in gesprek. Dan weten we ook of aankoop noodzakelijk is. Het fietspad op de kruin van de dijk in deeltraject 5, de Naters, is als meekoppelkans onderzocht in de verkenningsfase. Gemeente Kampen heeft	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

		• Indien grond nodig is, dan wordt deze grond door het waterschap gekocht, vergelijkbaar met de situatie zoals het nu is; • Als er grond betrokken wordt, wil indiener grond voor grond worden gecompenseerd; • In het kader van grondgebondenheid zit indiener niet op de plannen van het waterschap te wachten.	laten weten deze meekoppelkans niet te willen realiseren. Er komt dan ook geen fietspad op de kruin bij de Naters.	
20	g	Indien niet (geheel) tegemoet wordt gekomen aan de reactie van indiener, wil deze graag een mondelinge toelichting krijgen.	Wij geven graag een mondelinge toelichting.	
20	h	Er wordt verzocht om een vergoeding van gemaakte advieskosten voor het indienen van dit bezwaar. Indien dat nu niet kan worden toegekend, dan ontvangt indiener graag een toezegging dat deze kosten worden meegenomen in het dossier van minnelijke dan wel gerechtelijke onteigening.	Kosten die worden gemaakt om een reactie op het VKA kenbaar te maken, worden niet vergoed. Tegen een voorkeursalternatief staat ook géén bezwaar of beroep open. De kosten die gemaakt worden voor een deskundige, als blijkt dat bij u aankoop, vestiging van een zakelijk recht of tijdelijk gebruik ten aanzien van uw grond nodig is, komen in principe voor vergoeding in aanmerking. Dit gaat op basis van de dubbele redelijkheidstoets (of deskundigenbijstand redelijk is en zo ja of de kosten redelijk zijn). Het waterschap hanteert hierbij de 'Regeling vergoeding deskundigenkosten Rijkswaterstaat'.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
21	a	Het voornemen van het waterschap om een gedeelte van de gronden van indiener (**deeltraject 5 de Naters**) te betrekken bij de dijkversterking, kan volgens indiener geen doorgang vinden. Hier wordt voorgesteld de dijk aan de binnenzijde met grond te versterken en daarmee wordt landbouwgrond van de indiener geraakt. Indiener verzoekt om een alternatieve aanleg te onderzoeken. Indiener roept het waterschap op om de dijkversterking op eigen grond te realiseren en doet twee suggesties. Dat kan door de ruimte (deels) buitendijks te zoeken of door binnendijks grond én een constructie toe te passen.	Zie antwoord 20 a.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
21	b	Indiener geeft aan dat sprake is van tegenstrijdigheden in het MER en licht toe dat verschillende beoordelingen in	Zie antwoord 20 b.	De reactie heeft geleid tot een

		het MER niet juist zijn. Dit heeft betrekking op ondergrond en bodemdaling, opstuwing van rivierwater en waterberging, KRW en landbouw. Gezien bovenstaande vindt indiener het een vreemde zaak om bij deeltraject 5 een binnendijkse oplossing te kiezen omdat deze meer geld kost en meer nadelen met zich meebrengt in de effecten op omgeving en landschap dan een buitendijkse grondtoepassing.		aanpassing in de definitieve versie van het MER. De beoordeling van het effect op de Kaderrichtlijn Water is in de overzichtstabel aangepast. De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
21	c	Door de verwachting dat er woningbouw/industrie op de percelen van indienen kan komen, houdt indiener hier bij de prijsvorming bij verkoop rekening mee. Indiener doet een suggestie voor een alternatief dat wellicht kostentechnisch interessant is. Daarbij verzoekt indiener om rekening te houden met de aankoop van het perceel in 2024 en de voorwaardelijke vrijstelling overdrachtsbelasting die is geclaimd.	Mocht het nodig zijn grond aan te kopen dan gaat dat op basis van volledige schadeloosstelling. In dat geval gaat een rentmeester met u in gesprek over de waarde van uw grond.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
21	d	Indiener vraag of bodemdaling niet wordt versterkt door de grote hoeveelheid grond die moet worden aangebracht.	Zie antwoord 20 c.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
21	e	Indiener heeft in het Verkenningenrapport gelezen dat geen voorkeursbeslissing wordt genomen om participatie een kans te geven. Indiener ziet invulling hiervan met genoegen tegemoet.	Zie antwoord 20 e.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
21	f	Indiener verzoekt om in het kader van het project een volwaardige ontsluiting aan te leggen vanaf de weg naar de Molenbrug indien het de bedoeling is om de onderdoorgang onder de Molenbrug te beperken tot lager dan deze nu is. Indiener wil op een gelijke wijze ontsloten blijven als nu, met dezelfde minimale doorrijhoogte.	De hoogte van de onderdoorgang ter plaatse van de weg onder de Molenbrug wordt niet gewijzigd. De dijkhoogte wordt wel aangepast maar hier ligt geen weg op. Deze locatie betreft maatwerk en hierover gaat overleg plaatsvinden met de grondeigenaren en gebruikers.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

21	g	Mocht na overweging van bovenstaande reactie blijken dat een en ander niet uitvoerbaar blijkt te zijn dan heeft de indiener diverse wensen. • Laat de betrokken oppervlakte dan zo klein mogelijk zijn; • Aanleggen fietspad op de dijk bij Naters mag niet ten nadele van indiener werken; • Houdt rekening met de werkelijke waarde inclusief de verwachtingswaarde van de gronden; • Indien grond nodig is, dan wordt deze grond door het Waterschap gekocht, vergelijkbaar met de situatie zoals het nu is; • Als er grond betrokken wordt, wil indiener grond voor grond worden gecompenseerd; • In het kader van grondgebondenheid zit indiener niet op de plannen van het Waterschap te wachten.	Zie antwoord 20 f.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
21	h	Indien niet (geheel) tegemoet wordt gekomen aan de reactie van indiener, wil deze graag een mondelinge toelichting krijgen.	Zie antwoord 20 g.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
21	i	Er wordt verzocht om een vergoeding van gemaakte advieskosten voor het indienen van dit bezwaar. Indien dat nu niet kan worden toegekend, dan ontvangt indiener graag een toezegging dat deze kosten worden meegenomen in het dossier van minnelijke danwel gerechtelijke onteigening.	Zie antwoord 20 h.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
22	a	Het voornemen van het waterschap om een gedeelte van de gronden van indiener (**deeltraject 5 de Naters**) te betrekken bij de dijkversterking, kan volgens indiener geen doorgang vinden. Hier wordt voorgesteld de dijk aan de binnenzijde met grond te versterken en daarmee wordt landbouwgrond van de indiener geraakt. Indiener verzoekt om een alternatieve aanleg te onderzoeken. Indiener roept het waterschap op om de dijkversterking op eigen grond te realiseren en doet twee suggesties. Dat	Zie antwoord 20 a.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

		kan door de ruimte (deels) buitendijks te zoeken of door binnendijks grond én een damwand toe te passen		
22	b	Indiener geeft aan dat sprake is van tegenstrijdigheden in het MER en licht toe dat verschillende beoordelingen in het MER niet juist zijn. Dit heeft betrekking op ondergrond en bodemdaling, opstuwing van rivierwater en waterberging, KRW en landbouw. Gezien bovenstaande vindt indiener het een vreemde zaak om bij deeltraject 5 een binnendijkse oplossing te kiezen omdat deze meer geld kost en meer nadelen met zich meebrengt in de effecten op omgeving en landschap dan een buitendijkse grondtoepassing.	Zie antwoord 20 b.	De reactie heeft geleid tot een aanpassing in de definitieve versie van het MER. De beoordeling van het effect op de Kaderrichtlijn Water is in de overzichtstabel aangepast. De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
22	c	Indiener vraagt of bodemdaling niet wordt versterkt door de grote hoeveelheid grond die moet worden aangebracht.	Zie antwoord 20 c.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
22	d	Indiener geeft aan duidelijkheid te willen hebben over de maatwerkoplossingen bij Scherenwelle.	In de volgende fase, de planuitwerkingsfase, wordt een oplossing bedacht voor de verschillende maatwerklocaties. Het ontwerp voor de maatwerklocaties wordt vastgelegd in het (ontwerp) projectbesluit, waarop eenieder een zienwijze kan indienen.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
22	e	Indiener wil inzicht in ruimtebeslag op zijn gronden.	In de vervolgfase werken we het voorkeursalternatief verder uit, dat doen we van grof naar fijn. We kijken onder andere naar inpassing en of optimalisatie mogelijk is. Ook het tijdelijk ruimtebeslag dat nodig is voor de uitvoering van de dijkversterking wordt dan verder uitgewerkt. Pas aan het eind van de planuitwerkingsfase is het definitieve ruimtebeslag bekend.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
22	f	Indiener heeft in het Verkenningenrapport gelezen dat geen voorkeursbeslissing wordt genomen om participatie een kans te geven. Indiener ziet invulling hiervan met genoegen tegemoet.	Zie antwoord 20 e.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

22	g	Mocht na overweging van bovenstaande reactie blijken dat een en ander niet uitvoerbaar blijkt te zijn dan heeft de indiener diverse wensen: • Laat de betrokken oppervlakte dan zo klein mogelijk zijn; • Aanleggen fietspad op de dijk bij Naters mag niet ten nadele van indiener werken; • Houdt rekening met de werkelijke waarde inclusief de verwachtingswaarde van de gronden; • Indien grond nodig is, dan wordt deze grond door het Waterschap gekocht, vergelijkbaar met de situatie zoals het nu is; • Als er grond betrokken wordt, wil indiener grond voor grond worden gecompenseerd; • In het kader van grondgebondenheid zit indiener niet op de plannen van het Waterschap te wachten. Het gaat hier over een huiskavel bij de boerderij.	Zie antwoord 20 f.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
22	h	Indien niet (geheel) tegemoet wordt gekomen aan de reactie van indiener, wil deze graag een mondelinge toelichting krijgen.	Zie antwoord 20 g.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
22	i	Er wordt verzocht om een vergoeding van gemaakte advieskosten voor het indienen van dit bezwaar. Indien dat nu niet kan worden toegekend, dan ontvangt indiener graag een toezegging dat deze kosten worden meegenomen in het dossier van minnelijke danwel gerechtelijke onteigening.	Zie antwoord 20 h.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
23	a	Indiener geeft aan bezwaar te hebben tegen het voorstel om de dijk bij zijn woning (**deeltraject 3.2 Wilsum-West**) aan de buitenzijde te versterken. Indiener geeft aan dat een versterking met grond buitendijks zorgt voor een buitensporige druk richting zijn huis. En dat terwijl de druk van de vorige versterking nog gaande is. Indiener is faliekant tegen deze oplossing en stelt als oplossing voor om de dijk als één geheel te construeren, met aan de binnenzijde voldoende tegenwicht tegen de druk vanaf de rivierzijde.	Uw woning bevindt zich in het deel van de dijkversterking waar het voorkeursalternatief een buitendijkse grondoplossing betreft. Uw zorgen ten aanzien van de druk op uw woning nemen wij serieus. In de vervolgfase doen wij daarom grondig vooronderzoek en monitoren we de woningen in de invloedssfeer van de dijkversterking. Uw woning ligt binnen deze invloedssfeer. Op pagina 49 van deze reactienota leest u meer informatie over de aanpak monitoring en voorkomen van schade.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

23	b	Indiener geeft aan dat de in 1992 aangebrachte dijk slecht van water af komt (blijft erg nat), met name richting binnendijkse zijde. Indiener geeft aan dat dat wordt veroorzaakt door de oude kleidijk van 1929 die bij de verbetering van 1992 is blijven liggen.	Drainage en afwatering van de nieuwe dijk wordt onderdeel van de vervolgonderzoeken en nemen wij expliciet mee in de planuitwerkingsfase. Mocht uit het ontwerp blijken dat de huidige situatie verslechtert, dan stellen we samen met de betrokken perceeleigenaren een verbeterplan op. Dit plan wordt dan onderdeel van het definitieve ontwerp, zodat de afwatering op uw perceel niet achteruitgaat en waar nodig (mogelijk) wordt verbeterd.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
23	c	Indiener vraagt zich af waarom er plotseling geen piping opgave is op het deel tussen Dorpsweg 2 en Dorpsweg 6A. Hij geeft aan dat de onderloopsheid enorm is.	Het klopt dat hier sprake is van een forse kweldruk tijdens hogere waterstanden door de zandlagen onder de dijk. Uit huidige onderzoeken en inzichten blijkt dat er geen pipingopgave meer is op dit traject. Omdat u heeft aangegeven daaraan te twijfelen, willen we dit zorgvuldig controleren. Daarom gaan we extra grondonderzoek doen. Ook gaan we de waterbodemhoogtes ter hoogte van Dorpsweg 2 tot en met 6 extra nauwkeurig in kaart brengen. Zo komen we meer te weten over de opbouw van de ondergrond en krijgen we meer informatie over het in- en uittredepunt van kwelwater. Dit geeft ons meer locatiespecifieke informatie, waarmee we betere locatiespecifieke berekeningen kunnen maken.	We gaan n.a.v. uw signaal extra onderzoek doen om meer te weten te komen over piping. De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
24	a	Indiener verzoekt het waterschap nadrukkelijk om bij **deeltraject 4 Scherenwelle** te kiezen voor een buitendijkse grondoplossing, eventueel in combinatie met innovatieve of constructieve maatregelen. Indiener geeft aan dat een eenzijdige voorkeur voor een binnendijkse oplossing op basis van natuurargumenten niet consistent is en onvoldoende onderbouwd. Indiener noemt op basis van de natuurtoets en het MER hiervoor diverse argumenten.	De argumentatie voor de keuze voor het voorkeursalternatief is toegelicht in het Verkenningenrapport. Wij verwijzen u voor een extra onderbouwing van de keuze voor het voorkeursalternatief voor deeltraject 4 naar antwoord 8. Bij de integrale afweging die is gemaakt, vormen negatieve effecten op rivierkunde en natuur een belangrijk argument. Voor beide deeltrajecten zijn de effecten op de omgeving van een buitendijks alternatief groter dan de effecten van het binnendijks alternatief. Wij verwijzen u graag voor een extra toelichting op de beoordeling van het thema natuur naar antwoord 19 b.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
24	b	Daarnaast geeft de indiener aan dat naar zijn idee bij een buitendijkse oplossing geen sprake kan zijn van een negatief effect op waterberging. In 2015 heeft Rijkswaterstaat vastgesteld dat aanvullende ingrepen in het kader van Ruimte voor de Rivier ter plaatse niet noodzakelijk waren om de waterstandsdoelstellingen te behalen. Om die reden hoefde er geen verdere oeverbegroeiing te worden verwijderd. Wanneer extra ruimte voor de rivier destijds niet nodig was, kan een beperkte buitendijkse grondopbrengst nu evenmin als doorslaggevend bezwaar worden aangemerkt.	Zie antwoord 13 f.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

24	c	Indiener verzoekt agrarische belangen volwaardig en expliciet mee te wegen in de belangenafweging. Indiener geeft aan dat zo'n 900 meter grond grenst aan de binnenzijde van de dijk. Structureel verlies van landbouwgrond raakt direct aan: • De opbrengstcapaciteit van het bedrijf; • Investeringen en financiering; • Toekomstperspectief en bedrijfsopvolging Indiener geeft aan dat een bestuursorgaan onder de Omgevingswet dient te kiezen voor het alternatief dat de minst onevenredige schade veroorzaakt. Nu buitendijkse oplossingen technisch en ecologisch mogelijk zijn, is het niet proportioneel om een binnendijkse oplossing te kiezen die leidt tot blijvend grondverlies.	Het effect op landbouwgronden hebben wij meegenomen in de integrale afweging. Ter plaatse van deeltraject 4 Scherenwelle zijn drie kansrijke alternatieven onderzocht. Voor alle drie alternatieven zijn de landbouwkundige effecten in beeld gebracht en deze waren onderdeel van een integrale afweging. In de toelichting bij 24 a en 24 b is uitgelegd waarom het alternatief met een versterking buitendijks (rivierzijde) niet mogelijk is. Voor dit deeltraject is het voorkeursalternatief dan ook een binnendijkse grondoplossing aangevuld met een constructie, om de benodigde ruimte zoveel mogelijk in te perken. Hiermee is het alternatief met de minste impact op de omgeving onderdeel van het VKA. Wij begrijpen dat het mogelijke ruimtebeslag op een deel van uw landbouwgrond voor u een belangrijke zorg is. In de planuitwerkingsfase onderzoeken wij of het ruimtebeslag verder kan worden beperkt.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
24	d	Indiener geeft aan dat een onbelemmerde bereikbaarheid essentieel is voor een doelmatige bedrijfsvoering. En verzoekt het waterschap om: • De bereikbaarheid van het bedrijf tijdens de uitvoering (volledig) te waarborgen; • Te voorkomen dat percelen, erven of bedrijfsgebouwen tijdelijk onbereikbaar worden; • Rekening te houden met de draaicirkels en aslasten van zwaar (landbouw)verkeer. Ook heeft de indiener wensen voor het ontwerp van de definitieve inrichting. Hij geeft aan: geen steile opritten aanleggen, geen scherpe bochten of onoverzichtelijke situaties creëren, voldoende breedte en flauwe hellingen toe te passen en bestaande ontsluitingen waar mogelijk te behouden of gelijkwaardig reconstrueren.	Wij begrijpen dat uw bedrijf, het erf en de percelen tijdens de uitvoering bereikbaar moeten blijven, daar zullen we maatregelen voor treffen. In de planuitwerking bedenken we hiervoor graag in overleg met u een plan. Uw wensen voor het ontwerp van de definitieve inrichting bespreken we dan ook. Uitgangspunt is dat de functies die nu aanwezig zijn, zoals opritten en ontsluitingen, behouden blijven of na de dijkversterking op gelijke wijze worden teruggebracht.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.
24	e	Indiener geeft aan dat hij onder bepaalde voorwaarden niet negatief staat tegenover het tijdelijk beschikbaar stellen van gronden voor de uitvoering van de dijkversterking. En open staat voor overleg hierover.	Fijn dat u over tijdelijk gebruik van uw grond met ons in gesprek wilt. Dit bespreken we graag met u in de planuitwerkingsfase.	De reactie geeft geen aanleiding tot aanpassing van het VKA.

Aanpak monitoring en voorkomen van schade

We streven naar het voorkomen van schade en willen het risico op schade tijdens de dijkversterking daarom zo klein mogelijk maken. Daarom houden we de woningen en gebouwen in de buurt van de dijk voor, tijdens en na de dijkversterking nauwlettend in de gaten. Ook doen we vooraf goed onderzoek en verschillende metingen. Hieronder leggen we stap voor stap uit wat we doen om schade te voorkomen en hoe we omgaan met schademeldingen. Deze uitleg is een reactie op de vragen over monitoring en schade.

1. Onderzoek naar woningen (planuitwerkingsfase)
Voordat de werkzaamheden voor de dijkversterking beginnen, starten we met een onderzoek naar woningen binnen de invloedssfeer van de dijkversterking. We onderzoeken hoe deze woningen zijn gebouwd en hoe de fundering eruitziet. Dit onderzoek bestaat uit:

- Visuele inspectie van buitenaf
  We kijken of er bestaande scheuren, verzakkingen of andere schades (bijvoorbeeld constructieve schade of scheefstand) te zien zijn.
- Onderzoek in het gemeentearchief
  We bekijken oude bouwtekeningen om meer te weten te komen over de constructie en fundering.
- Vragen aan woningeigenaren
  Soms hebben we extra informatie nodig, bijvoorbeeld over eerdere verbouwingen. Dan nemen we contact op.

De definitieve invloedssfeer moet nog bepaald worden op basis van het uiteindelijke ontwerp, de uitvoeringswijze en tijdelijk ruimtegebruik (eventuele werkwegen, depots en loswallen). Omdat deze informatie later in de planuitwerkingsfase beschikbaar is en we wel vroegtijdig willen starten met onderzoek en monitoring, gaan we voor bovenstaande onderzoeken uit van een invloedssfeer van 60 meter vanaf de teen van de dijk.

2. Bouwkundige vooropname door onafhankelijke expert (realisatiefase)
Vlak voordat de uitvoering van de dijkversterking begint, maakt een onafhankelijke NIVRE-gecertificeerde schade-specialist (Register Expert) een bouwkundige vooropname van woningen binnen de definitieve invloedssfeer van de dijkversterking. Deze specialist legt alle bestaande schade zorgvuldig vast. Hij maakt foto’s van scheuren en kenmerken, zodat er later duidelijk kan worden vastgesteld of schade nieuw is.

Woningeigenaren kunnen op eigen kosten ook een eigen adviseur inschakelen.

3. Metingen vooraf (planuitwerkingsfase)
Voordat de werkzaamheden aan de dijkversterking beginnen, starten we met metingen om de huidige situatie (nulsituatie) vast te leggen. Die metingen noemen we monitoring. We gaan bijvoorbeeld het volgende doen:

- boutjes plaatsen in woningen om bewegingen van de woning nauwkeurig te meten;
- peilbuizen plaatsen om grondwaterstanden te meten;
- trillingsmetingen uitvoeren op woningen om na te gaan welk trillingsniveau veilig is voor de woning.

Deze metingen geven het waterschap informatie voor het dijkontwerp. Ook gebruiken we deze gegevens tijdens de uitvoering om te bepalen of veranderingen worden veroorzaakt door de werkzaamheden. Zo kunnen we tijdig maatregelen nemen om schade te voorkomen.

4. Metingen (tijdens en na de realisatiefase)
Tijdens de werkzaamheden aan de dijkversterking én de jaren daarna gaan we door met monitoren. Door dit langdurig te meten kunnen we objectief vaststellen of eventuele schade door de dijkversterking komt of dat het een andere oorzaak heeft.

5. Meldingen en vergoeding van schade
Is er schade aan de woning ontstaan? Dan horen we dat graag zo snel mogelijk. Eigenaren kunnen een verzoek tot schadevergoeding indienen:

- binnen 5 jaar nadat de schade is ontdekt
- maximaal tot 20 jaar na de dijkversterking

Na deze termijnen vervalt het recht om een verzoek voor schadevergoeding in te dienen.

Advies Commissie mer

Samenvatting van het advies van de Commissie mer

De Commissie mer geeft aan dat het MER deel 1 van Mastenbroek-IJssel voldoende informatie bevat om het milieubelang mee te wegen bij de keuze voor een voorkeursalternatief. Ook geeft de Commissie mer aan dat het MER deel 1 goed leesbaar en systematisch is, met een duidelijke samenvatting en nuttige themarapporten.

Voor MER deel 2 geeft de Commissie mer het waterschap twee punten mee. MER deel 2 wordt in de planuitwerkingsfase van Mastenbroek-IJssel opgesteld:

1. De Commissie mist essentiële onderdelen die nodig zijn voor het latere projectbesluit en geeft aan dat dit moet worden aangevuld in MER deel 2:
    a. Onderbouwing van de benodigde omvang van maatregelen en technische uitgangspunten
    b. Beschrijving van de dijk als cultuurhistorisch object en de effecten daarop
2. De Commissie geeft aandachtspunten mee voor MER deel 2. De Commissie mer adviseert onder andere om de volgende aspecten op te nemen:
    a. Resultaten van aanvullend archeologisch onderzoek en een toevalsvondstenprotocol; aandacht voor werkstroken en grondopslag in gebieden met hoge archeologische verwachting.
    b. Een onderbouwing dat het VKA uitvoerbaar is binnen natuurwetgeving, inclusief stikstof (zekerheid over gebruik van elektrisch materieel), tijdelijke effecten in de aanlegfase, en effecten op Natura 2000 en NNN-gebieden.
    c. Onderzoek varianten voor de buitenbermen die ruimte innemen in Natura 2000.
    d. Een cumulatieve effectbeoordeling voor het gehele project, niet alleen per deeltraject, inclusief overzicht van alle mitigerende maatregelen.
    e. Uitwerking van kansen voor circulariteit en eventuele meekoppelkansen, zoals de onderdoorgang bij IJsselmuiden.

Reactie van WDODelta op het advies

Het waterschap neemt het advies van de Commissie mer ter harte. Het is goed om te lezen dat het MER voldoende informatie bevat om het milieubelang mee te wegen bij de keuze voor een voorkeursalternatief. Naar aanleiding van het advies is het MER deel 1 al aangevuld met de beschrijving van de dijk als cultuurhistorisch object. De onderbouwing van de omvang van de maatregelen en de gehanteerde technische uitgangspunten zijn te vinden in het Verkenningenrapport.

In de planuitwerkingsfase neemt het waterschap in MER deel 2 een onderbouwing van de omvang van de maatregelen en de effecten op de dijk als cultuurhistorisch object. Daarnaast is er aandacht voor de aandachtspunten die de Commissie meegeeft voor MER deel 2. In MER deel 2 geeft het waterschap bovendien een toelichting wat met het advies van de Commissie mer is gedaan.

Vervolg

Start planuitwerking

In 2026 start de planuitwerking. In deze fase wordt het ontwerp voor de dijkversterking verder uitgewerkt. Daarnaast wordt het projectbesluit en de hoofdvergunningen opgesteld. Vervolgens vindt de vaststelling van het projectbesluit en de goedkeuring door de provincie plaats. In onderstaande figuur zijn de belangrijke momenten in de verkenning en planuitwerking weergegeven.

Onderzoek en innovatie

Kabels en leidingen
In de verkenningsfase zijn de aanwezige kabels en leidingen in kaart gebracht. Deze zullen naar verwachting niet tot grote risico's voor het project leiden. In de planuitwerking worden aanvullende onderzoeken uitgevoerd. Ook wordt met de beheerders afgestemd op wat voor manier kabels en leidingen verlegd moeten worden voor de dijkversterking.

Geotechniek en geohydrologie
In de planuitwerking wordt meer onderzoek gedaan naar de opbouw en doorlatendheid van de dijk en ondergrond. Dit heet geotechnisch en geohydrologisch onderzoek. De resultaten van deze onderzoeken worden gebruikt om het dijkontwerp in meer detail te maken.

Vergunningen
Om de dijkversterking te mogen uitvoeren zijn vergunningen nodig. Dit geldt bijvoorbeeld voor ruimtelijke ordening (de omgevingsvergunning), rivierkunde en natuur. De belangrijkste vergunningen worden opgesteld in de planuitwerkingsfase. Ze worden tegelijkertijd met het projectbesluit opgesteld en goed met elkaar afgestemd. Indien er een wijziging van het omgevingsplan nodig is, wordt dat meegenomen in het projectbesluit. Daar is dan geen vergunning van de gemeente voor nodig. Om de vergunningen te kunnen aanvragen wordt overlegd met de gemeente, provincie en Rijkswaterstaat en vindt onder andere (veld-)onderzoek plaats op het gebied van ecologie (bijvoorbeeld vleermuizenonderzoek), bodemkwaliteit en archeologie.

Zettingen en de proefberm
Het gebied waarbinnen de versterkingsmaatregelen plaatsvinden wordt gekenmerkt door dikke veenpakketten in de ondergrond. Deze veenpakketten zorgen voor een slappe en dalende ondergrond en zijn gevoelig voor zetting bij het aanbrengen van extra belasting, zoals bij een dijkversterking. Dit kan ook schade veroorzaken aan bebouwing. Om dit te voorkomen gaat het waterschap in de volgende fasen een uitvoeringsplan

opstellen en de effecten hiervan monitoren. Bijvoorbeeld door het plaatsen van trillingsmeters, meetbouten en peilbuizen.

Om te beoordelen hoe de bodem reageert wanneer er extra grond op wordt aangebracht, is een proefberm aangelegd. De komende drie jaar test het waterschap in de praktijk hoeveel en op welke manier de bodem reageert (zettingen en vervormingen) op extra gewicht. Deze gegevens gebruiken we in de planuitwerkingsfase om het ontwerp verder uit te werken en in de uitvoeringsfase de uitvoeringsmethode af te stemmen.

Vervolg van de mer-procedure

Voor dit project doorloopt het waterschap één integrale milieueffectrapportage-procedure (mer-procedure). In deze procedure wordt het milieueffectrapport (MER) in twee delen opgesteld. Het MER deel 1 hoort bij het Verkenningenrapport en is in de verkenningsfase gemaakt. Het MER deel 2 wordt in de planuitwerking opgesteld. Deel 2 beschrijft de tijdelijke en permanente effecten van het uitgewerkte voorkeursalternatief meer in detail. Dit deel toetst of het plan voldoet aan de wettelijke normen. Ook gaat het uitgebreider in op de effecten die tijdens de uitvoering worden verwacht.

De commissie MER brengt onafhankelijk advies uit over het MER. Met dit advies kan het MER en het ontwerp verder worden aangescherpt.

Hoe blijft de omgeving betrokken?

In de verkenningsfase is de omgeving intensief betrokken. In de planuitwerking wordt dit voortgezet. In de planuitwerkingsfase wordt in meer detail duidelijk of en hoeveel percelen op en langs de dijk (tijdelijk) nodig zijn voor de dijkversterking. Er gaat daarom intensiever en meer individueel contact plaatsvinden met grondeigenaren en aanwonenden. De ABG en de BBG worden voortgezet en over de meekoppelkansen worden definitieve besluiten genomen.

Contact en afspraken met grondeigenaren

In de planuitwerkingsfase gaat het projectteam met alle grondeigenaren individueel in gesprek over het dijkontwerp en de beschikbaarheid van percelen tijdens de dijkversterking. Voor de uitvoering van de werkzaamheden is ook tijdelijk grond nodig. Het gaat hierbij om in te richten werkterreinen, werkstroken en depots. De ruimte die tijdelijk nodig is wordt duidelijk in de planuitwerkingsfase. Over het permanente én tijdelijke gebruik van percelen maakt het waterschap graag in goed overleg afspraken met grondeigenaren.

Het (ontwerp) projectbesluit

Wanneer alle onderzoeken van de planuitwerking zijn doorlopen wordt het dijkontwerp vastgelegd in het ontwerp projectbesluit. Dit is het besluit dat moet worden genomen om de dijkversterking mogelijk te maken. Het Algemeen Bestuur van het waterschap stelt dit vast.

Inspraak

Het ontwerp projectbesluit en MER worden daarna formeel ter inzage gelegd, eventueel samen met andere ontwerpvergunningen. Gedurende zes weken kan iedereen een zienswijze indienen op het ontwerp-projectbesluit en het MER. In deze periode wordt het ontwerp-projectbesluit en het project-MER ook aangeboden aan de betrokken bestuurlijke partners van de gemeente, provincie en Rijkswaterstaat.

Het definitieve projectbesluit

Na inspraak en advisering over het ontwerp-projectbesluit en MER worden de zienswijzen bestudeerd. Deze kunnen aanleiding geven tot het

doorvoeren van een aanpassing in het projectbesluit. Dan wordt het definitieve projectbesluit opgesteld en vastgesteld door het waterschap. De provincie Overijssel moet dit projectbesluit goedkeuren: het goedkeuringsbesluit. Hierna is er nog de mogelijkheid in beroep te gaan bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State tegen het projectbesluit, het goedkeuringsbesluit en de vergunningen.

De uitvoering

Aan het eind van de planuitwerking start de voorbereiding van de uitvoering door een aannemer. De uitvoering van de dijkversterking start zodra alle vergunningen zijn verleend en de afspraken over grondgebruik en eventuele grondverwervingsprocedures zijn doorlopen. De uitvoering start naar verwachting in 2029.

Drents Overijsselse Delta

uw waterschap